

SKUPAJ PIŠEMO ZGODBE NAJLEPŠEGA MESTA

AZRAM

V MESTU IMAMO
LOKACIJE, KI SO
POSEBEJ NAMENJENE
GRAFITIRANJU

Ljubljana

**Z OSNOVNOŠOLCI SMO VRTNARILI NA RAKOVI JELŠI, V TRNOVEM PA
TRENIRALI TAI JI QUAN. OB POLNIH VRČKIH SMO SE DRUŽILI Z LJUBITELJI
PIVA, NATO PA DOBRE VOLJE PREPEVALI V ZBORU ZA VSE. S CEPLJENJEM
SMO POSKRBELI ZA OBRAMBO PRED VIRUSI IN VSEM ZAŽELELI DOBREGA
ZDRAVJA.**

O ČEM PIŠEMO TOKRAT

Besede in pogovori v našem mestu veliko pomenijo. Pogovor je najboljši način, da se spoznamo, povežemo, izmenjamo mnenja, razvijemo ideje in najdemo rešitve za najrazličnejše izzive, ki so pred nami. Zato smo se na Gospodarskem razstavišču štiri dni pogovarjali o prihodnosti našega mesta. Med drugim si vsi želimo, da bi bilo v njem manj poti opravljenih z osebnim motornim prometom, več pa z javnim potniškim prevozom, kolesi in peš. Vožnja z avtobusi je podnebno odgovornejša in cenovno ugodnejša od vožnje z avtomobili, poleg tega pa avtobuse vozijo vozniki, ki se znajo odzvati na najrazličnejše situacije in poskrbeti za vašo varnost. Nasilje v našem mestu ni dobrodošlo, zanj ni nikakršnega izgovora, kar je bilo tudi sporočilo razstave začasnega Muzeja izgovorov. Za svojo zdravstveno varnost pa lahko veliko naredite kar sami. S cepljenjem proti gripi, covidu-19 in drugim nalezljivim boleznim poskrbite za obrambo pred virusi, hkrati pa zaščitite še najbolj ranljive skupine, ki se iz različnih razlogov ne morejo cepiti. Izkoristite tudi vabilo na brezplačne preventivne preglede za pravočasno odkrivanje rakavih in predrakavih sprememb, saj so prav naši, slovenski, eni najuspešnejših v Evropi. Če se želite več gibati, se lahko pridružite skupini, ki na OŠ Trnovo vadi tai ji quan, za katerega pravijo, da je umetnost, meditacija in borilna veščina hkrati. Tam blizu je ob Gradaščici Finžgarjeva vila. V njenih prenovljenih prostorih spet tečejo besede in pogovori, v kakršnih je rad sodeloval njen prvi lastnik. Njegove knjige boste morda našli na letošnjem knjižnem sejmu. Morda pa se kakšen tamkajšnji pogovor sklene ob vrčku piva. Kje vam bodo postregli najboljšega, pišemo v prispevku o ljubljanskih pivnicah in pivovarnah. V dobri družbi se lahko pomenite tudi o vsebini revije, ki jo pravkar berete, mi pa vam ob tem želimo: »Na zdravje!«

Ljubljana

november 2025

Izdajatelj

Mestni svet Mestne občine Ljubljana, Mestni trg 1

Zanj

župan Zoran Jankovič

Uredniški odbor

Marjan Sedmak
(predsednik), Manuela Ela Piškur (podpredsednica), Maruša Babnik, dr. Tina Bregant, Boštjan Koritnik

Odgovorni urednik

Nenad Senić

**Pomočnica
odgovornega urednika**
Nina Kožar

Oblikovna zasnova

Špela Pfeifer

Izvedbeno oblikovanje

Maja Petrovič

Foto na naslovnici

Jernej Lasič

Tisk

Salomon, d. o. o.

Naklada

133.786 izvodov

**Predloge, pohvale, kritike
ali le pozdrave pošljite na:**
revija.ljubljana@ljubljana.si

Glasilo Ljubljana
Mestni trg 1
1000 Ljubljana

Natisnjeno na okolju prijaznem papirju. Glasilo brezplačno prejme vsako gospodinjstvo v Mestni občini Ljubljana.

ISSN 1318-797x

VIOLETA STEFANOVİK

letošnja nagrajenka za življenjsko delo na področju šolstva v Republiki Sloveniji

Otroci nas učijo empatije

Počasi, z nekoliko utrujenim korakom, še zadnjič zapuščam bežigrajsko osnovno šolo, ki me je v Ljubljani vedno spominjala na mojo rodno Vipavsko dolino. Mirna, zelena oaza sredi mesta, kjer ljudje še vedno poznajo občutek skupnosti – kjer otroci, starši in sodelavci opazijo, spodbujajo in ti pomagajo vztrajati, tudi ko pot ni ravna.

V rokah držim majhen listek: »Draga učiteljica, upam, da se boste imeli lepo v penziji. Nisem bila najboljša pri vašem predmetu, a sem se trudila pokazati, da zmorem. Hvala, ker ste bili ob meni, ko sem vas potrebovala. Pogrešala vas bom!«

Besede drobne učenke so me ganile do solz. Njena iskrenost, pogum in hvaležnost so priklicali poplavo spominov: na moje šolske dni, na učitelje, ki so znali navdušiti, razumeti in sprejeti, in na ljudi, ki so s svojim zgledom pokazali, da se trud in sočutje vedno obrestujeta. Morda so me prav te izkušnje po končanem študiju zadržale v Ljubljani, mestu človeškosti in svobode, kjer se prepletajo jeziki, kulture in značaji, kjer še vedno začutimo toplino domačnosti. S to toplino sem želela mladim približati naravoslovje, jim vzbuditi radovednost in pokazati, da do znanja vodi več poti, tudi vijugastih in strmih. Nič ni narobe, če ti kdaj spodrsne ali potrebuješ pomoč.

Ko se približujem avtobusni postaji, še enkrat pogledam proti oknom učilnice, kjer sem štiri desetletja puščala del sebe. V meni se prebudijo spomini na številne učence, na pogovore z njimi, na spodbude in tudi dvome: ali sem bila dovolj spoštljiva, pravična, ali sem prisluhnila njihovim čustvom – strahu, jezi, žalosti? Ali sem jim dala občutek, da so videni in slišani?

Iz misli me zdrami glas mladeniča: »Dober dan, gospa, vidim, da imate veliko torb. Vam lahko pomagava? Avtobus zamuja.« Za trenutek oklevam – ne poznam ga. A otroški glas doda: »Oči, jaz bi tudi pomagal!« Nasmehnem se in rečem: »Kako lepo, da si opazil, da mi je težko. Hvala ti!« ter mu zaupam knjigo, ki sem jo prejela v dar. Njegove iskrive oči me spomnijo, da je naloga nas odraslih ohraniti otroško občutljivost – da zrastejo v ljudi, ki prisluhnejo, razumejo in pomagajo. Na naslovnici knjige je pisalo: »Vaša zmožnost, da spremenite vse – vključno s sabo – se začne tukaj in zdaj.«

Empatije pa se ne učimo iz knjig, temveč iz zgledov. Ljubljana jo ponuja na vsakem koraku – v prijaznem pozdravu, drobnih pomočih, iskrenem pogovoru. Le opaziti jo moramo in negovati. Naj nas otroci spomnijo, da svet postane prijaznejši, ko drug v drugem prepoznamo človeka.

**Prenavljamo.
Za vas.**

**ZAPORA KRIŽIŠČA
ROCENSKA-SEUNIGOVA-
ULICA JANEZA ROŽIČA**

Zaradi novogradnje komunalne infrastrukture na območju OPPN 184 pod Šmarno goro bo do predvidoma 9. decembra 2025 popolna zapora križišča Rocenske ulice, Seunigove ulice in Ulice Janeza Rožiča.

ZAPORA JARŠKE CESTE

Zaradi obnove vročevodnega priključka bo do predvidoma 5. decembra 2025 za ves promet zaprta Jarška cesta na delu med Šmartinsko cesto ter Žalsko in Kovačičevo ulico.

Obvoz bo potekal po Šmartinski cesti, Clevelandski ulici in Kopni poti.

Vse udeležence v prometu prosimo za razumevanje in upoštevanje prometne signalizacije. Celovite informacije o mobilnosti in zaporah cest v Ljubljani lahko spremljate na našem portalu aktualnih prometnih informacij prominfo.projekti.si/web.

Zapisniki in magnetogramski zapisi sej Mestnega sveta MOL so objavljeni v rubriki Seje Mestnega sveta na ljubljana.si.

Drevo in drevored leta 2025

V okviru skrbi za mestno drevje smo v Ljubljani v zadnjih letih že petkrat izbrali drevo leta in dvakrat drevored leta. Tudi letos izbiramo oboje. MOL tudi tokrat meščanke in meščane vabi, da sporočijo, katero drevo in drevored si po njihovem mnenju zaslužita ta naziv.

Meščanke in meščani lahko predlagate vsako drevo in drevored, ki sta javno dostopna, ne glede na vrsto lastništva, pomembno je, da sta nekaj posebnega, bodisi po svoji mogočnosti, habitusu, starosti bodisi da imata kakšen drug poseben pomen za posameznika ali skupino.

Predloge za drevo in drevored leta 2025 zbirajo do 31. decembra 2025. Svoje predloge za drevo leta 2025 lahko oddate s skeniranjem te QR-kode,

za drevored leta pa skenirajte tole QR-kodo.

Zmagovalna drevo in drevored bosta znana 22. aprila 2026, na svetovni dan Zemlje, ob zaključku akcije Za lepšo Ljubljano.

Imaš inovativno idejo? Priključi se projektu PONI LUR in jo uresniči!

Projekt ti ponuja:

- 4-mesečno redno zaposlitev
- podjetniška usposabljanja
- mentorstvo in pomoč pri razvoju ideje
- možnost individualnih izobraževanj

Več informacij najdeš na www.rralur.si. Prijavi se do 15. decembra 2025.

IŠČEJO SE PRIČEVALCI PRETEKLIH GENERACIJ OŠ DR. VITA KRAIGHERJA

Ob praznovanju 90-letnice Osnovne šole dr. Vita Kraigherja želijo osvetliti zgodovino šole z osebnimi zgodbami in spomini nekdanjih učencev.

V ta namen iščejo pričevalce – ljudi, ki so obiskovali to šolo in bi bili pripravljeni predstaviti svojo izkušnjo šolanja, spomine na učitelje, sošolce in duha tistega časa. Njihov cilj je zbrati pričevanja, ki bodo del jubilejnega intervjuja in bodo tako prispevala k ohranjanju spomina na šolsko zgodovino. Veseli bodo tudi drugega gradiva, kot so stare slike, dokumenti, posnetki in podobno.

Če ste obiskovali Osnovno šolo dr. Vita Kraigherja in bi želeli sodelovati ali poznate koga, ki bi bil pripravljen povedati svojo zgodbo, vas vljudno vabijo, da jim pišete na e-naslov obletnica.let90@vitakraigherja.si.

ŠTEJE. KAR JE. ZA MESTO, DELATE.

LJ 2030

Poskenirajte za več informacij in se prijavite

Ali že prispevate k trajnostnemu razvoju in podnebnim ukrepom?

Delite svojo uspešno prakso in pokažite, kako ste s tem izboljšali naše mesto.

Mestna občina Ljubljana

LJUBLJANA evropska regija

ZELENA PRETOČNA OBLAST

SEZNAM VOLIŠČ ZA PREDČASNO GLASOVANJE

V torek, 18., sredo, 19., in četrtek, 20. novembra 2025, se lahko volivke in volivci med 7. in 19. uro udeležijo predčasnega glasovanja na zakonodajnem referendumu o Zakonu o pomoči pri prostovoljnem končanju življenja. Predčasno glasovanje je mogoče zgolj v okraju stalnega prebivališča.

Predčasno glasovanje poteka na 98 posebnih voliščih za predčasno glasovanje na območjih okrajnih volilnih komisij.

Seznam teh volišč najdete s skeniranjem spodnje QR-kode.

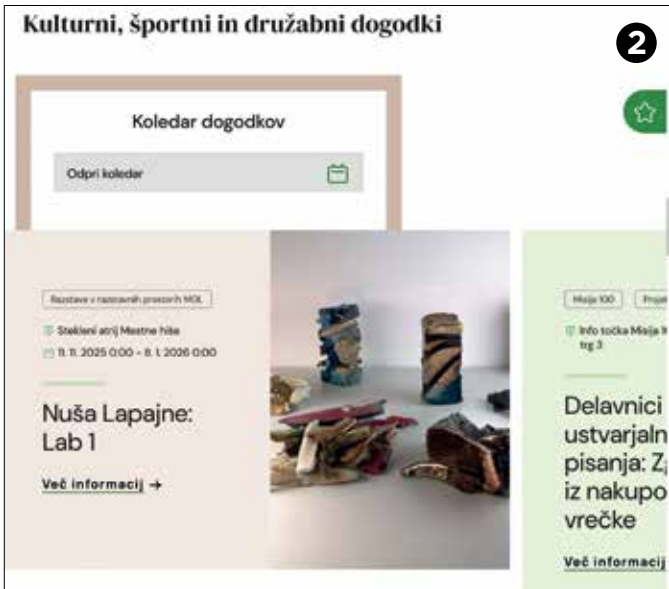
Vse o mestu na enem mestu

Sredi oktobra je zaživela nova, sodobno zasnovana spletna stran MOL, ki domuje na naslovu **ljubljana.si**. Prenovljena stran uporabnikom zagotavlja prijazno in enostavno brskanje po vsebinsko zelo razvejeni strukturi. Delovanje Mestne uprave MOL namreč sega na vsa področja življenja, bivanja in delovanja v našem mestu, zato je bil največji izziv postaviti portal tako, da so informacije z vseh področij dosegljive hitro in enostavno. So torej samo klik ali dva stran. Na spletni strani Ljubljane so vsebine o življenju, projektih in dogajanju v mestu lepo zaokrožene v posamezne sklope, na enem mestu pa so dosegljive tudi vse storitve mestnega servisa, od kontaktov, javnih razpisov, naročil in objav do odlokov, aktov ter obrazcev in vlog, pa tudi delovanja Mestnega sveta MOL.

1 Na novi spletni strani najdete vse o mestu na enem mestu. Umirjena vizualna podoba, na kateri prevladujejo nežni barvni odtenki, lepo diha in ustvarja dovolj prostora za spremljanje vsebin po celotni strani. Postavitev je prilagojena tudi osebam z oviranostmi.

2 Med večjimi novostmi spletne strani je koledar dogodkov v Ljubljani, kjer boste našli številne družabne dogodke, med drugim razstave v razstavnih prostorih MOL, dogodke v Info točki Misija 100, pa tudi dogodke, ki potekajo po četrtnih skupnostih in so po večini brezplačni. Kmalu bodo koledar obogatili še dogodki ljubljanskih javnih zavodov s področja kulture, mladih in športa.

3 V rubriki Mestni servis so vse storitve Mestne uprave MOL združene na enem mestu. Poleg vedno aktualnih vsebin, kot so javni razpisi in javne objave, vloge in obrazci, seznam nepremičnin MOL in portal Pobude meščanov, tam najdete tudi številne uporabne aplikacije. Kliknite na Trenutek v Ljubljani in pogledjte, koliko prostih mest je v tem trenutku na voljo na javnih parkiriščih, koliko koles sistema BicikeLJ je prostih, koliko zapor je na cestah, preverite pa lahko tudi, kakšna sta vreme in kakovost zraka v Ljubljani. Med drugimi vsebinami je zelo zanimiv tudi sprehod po 3D-zemljevidu Ljubljane.

Pogled v prihodnost Ljubljane

Na Gospodarskem razstavišču na Dunajski cesti 18 je bil prvi teden v novembru namenjen vpogledu v prostorsko prihodnost našega mesta, saj so tam potekale javne razprave o dopolnjenem osnutku sprememb in dopolnitev Občinskega prostorskega načrta MOL. Štiri popoldneve zapored so v Marmorni dvorani predstavljali načrte za celotno območje mesta. Prvi dan so se posvetili petim četrtnim skupnostim, preostale tri pa po štirim. Razprav so se udeležili številni meščanke in meščani, ki jih je zanimalo, kakšne spremembe lahko pričakujejo v svoji okolici. Debate so bile živahne – polne pobud in predlogov, ki jih bodo na MOL po končani javni razgrnitvi pregledali in se opredelili do njih.

Tek mladih iz vse Evrope

Na letošnjem NLB Ljubljanskem maratonu je bilo res čutiti mladostno energijo. V okviru Erasmus+ projekta Runners4All se je na startu zbralo 1723 študentov z evropskih univerz – od Litve do Portugalske, od Nizozemske do Turčije. Ljubljanc, kot mu pravijo mladi, je bil zanje več kot le tek. Povezal je študente z vse celine in jih spodbudil, naj tečejo dlje od ciljne črte – za zdravje, zabavo in občutek pripadnosti. Ob maratonu je potekala tudi konferenca Beyond the Finish Line, kjer so udeleženci izmenjali izkušnje, si dajali navdih in načrtali načrte za prihodnje leto. Po energiji, ki jo je bilo čutiti, pa je jasno – Ljubljanc bo tudi prihodnje leto njihov obvezni jesenski postanek.

S knjigo v muzej

V Mestnem muzeju Ljubljana na Gosposki ulici 15 v sodelovanju s Knjižnico Otona Župančiča in bibliotekarko Simono Solina prirejajo bralna srečanja ob razstavi 1495 dni: Ljubljana med 2. svetovno vojno. Na prvem so spoznavali roman Odpor Wilme Geldof in zgodbo Freddie Oversteegen, nizozemske najstnice, ki je med vojno delovala v odporiškem gibanju. Njeno usodo so povezali z zgodbami deklet iz okupirane Ljubljane, predstavljenimi na razstavi. Brezplačna srečanja potekajo vsak tretji torek v mesecu ob 18. uri. Skozi obravnavo knjig, ki razkrivajo različne plati vojne, spodbujajo razmislek o moči besed, ki nas povezujejo. Pridružite se jim s sporočilom na e-naslov prijava@mgml.si.

Pesnikov dom v knjižnici

Ob branju poezije si marsikdo želi spoznati dušo pesnika in izkusiti čustva, ki so ga navdahnili k pisanju. Obiskovalcem Knjižnice Otona Župančiča na Kersnikovi ulici 2 se želja lahko izpolni, če pokukajo v spominsko sobo znamenitega moža, po katerem knjižnica nosi ime. Belokranjčan, ki je živel tudi v Franciji, Nemčiji in Avstriji, se je namreč ustalil v našem mestu, kjer je kot eden vidnejših predstavnikov javnega in kulturnega življenja postal častni meščan Ljubljane. V zbirki, za katero skrbi Mestni muzej Ljubljana, si lahko ogledate pohištvo iz njegovega domovanja na današnji Valvasorjevi ulici 10, knjižno zbirko, listine, osebne predmete ter njegove risbe in akvarele.

Ustvarjalna in podjetna

Aljaž Dimič in Andraž Burja nista izučena, ampak priučena cvetličarja. Kar poudarita kot prednost, ker »cvetličarstvo ni samo sajenje rožic, ampak tudi logistika, načrtovanje zalog, dogovori z dobavitelji, pogodbe in druge organizacijske veščine, ki so pravi zalogaj«. Nič ne dé, nadarjena mladeniča z zelenimi prsti sta se učila pri najboljših in v nočnih izmenah sanjara o svoji lastni cvetličarni v centru mesta. Željo sta si uresničila na Igriški ulici 3, kjer vas bosta razveselila s šopki za različne priložnosti, z rastlinjem pa vam lahko uredita tudi stanovanje, poslovni prostor ali okolico. Njuno cvetličarno A&A lahko obiščete tudi na spletni strani aacvetlicarna.si.

Ljubljana leta 2032

Mesto kratkih poti in dobrih povezav

Mestni svet je na oktobrski seji sprejel **Celotno prometno strategijo MOL do leta 2032. Gre za strateški dokument, ki načrtuje pot do varnejše, dostopnejše in podnebno odgovorne mobilnosti v našem mestu. MOL je v sodelovanju s splošno in strokovno javnostjo opredelila ključne izzive in priložnosti ter oblikovala 19 strateških vodil v petih stebrih mobilnosti.**

HOJA

udobne, varne in neprekinjene peš povezave, posebej v stanovanjskih soseskah in šolskih okoliših (umirjanje prometa, odprava nevarnih točk, kampanje za samostojno pot v šolo) kakovostne in dostopnejše javne površine zunaj ožjega središča izboljššan dostop do osnovnih storitev v vseh soseskah

JAVNI POTNIŠKI PROMET

vzpostavitev zmogljivega javnega avtobusnega prevoza, ki zagotavlja hitro potovanje, z načrtovanjem rumenih pasov na vpadnicah in prednostnim vodenjem v križiščih ter boljšo uporabniško izkušnjo prenova sheme linij in prilagoditev frekvenc LPP novim vzorcem poselitve in lokacijam delovnih mest integracija sistemov JPP in parkirišč P+R v regionalno in državno shemo, vključno z železniškim omrežjem

KOLESARJENJE

razvoj kakovostnih, hitrih in varnih kolesarskih povezav po mestu in do sosednjih občin zagotavljanje možnosti varnega parkiranja koles okrepitev večmodalnih točk za enostavno kombiniranje z javnim potniškim prometom

MOTORNI PROMET

zmanjšanje števila kratkih avtomobilskih voženj po mestu zamejitev dnevnih migracij na obrobju oziroma bliže izvoru postopno zmanjševanje površin za osebni promet v korist pešcev, kolesarjev in JPP celostna parkirna politika, ki omejuje rast ponudbe in zmanjšuje privlačnost parkiranja v jedru

CELOSTNO PROMETNO NAČRTOVANJE

usklajen razvoj po četrtih ter krepitev usklajevanja prostorskega in prometnega načrtovanja na ravni četrtinskih skupnosti stalna, razumljiva komunikacija z javnostmi in soustvarjanje ukrepov merjenje učinkov za sprotne prilagajanje politik in transparentno poročanje

Skoraj 5000 sodelujočih pri pripravi vsebine

79 ukrepov za izboljšanje prometnega sistema

2/3 poti bomo opravili trajnostno in 1/3 z avtomobili.

Sofinancirano s kohezijskimi sredstvi EU

Nova cena toplote za daljinsko ogrevanje

Letošnja jesen je v našem mestu res barvita, lepa. Z njo pa se je že začelo novo ogrevalno leto. Ob tem je Energetika Ljubljana v skladu z metodologijo za oblikovanje cene toplote za daljinsko ogrevanje uskladila variabilni del cene toplote.

Cena dobave toplote je na položnicah višja za

↑ 14,3 %

NOVA CENA
86,78 EUR
za megavatno uro

Ta cena je sicer enaka ceni, ki smo jo imeli skoraj vse leto 2024.

SKUPNI LETNI STROŠEK ZA OGREVANJE POVPREČNEGA 2-SOBNEGA STANOVANJA

višji za
↑ 57 EUR na leto
4,75 EUR na mesec
v primerjavi z lansko ogrevalno sezono

Na vročevodni sistem je priključena skoraj polovica vseh stanovanj v Ljubljani.

DALJINSKO OGREVANJE V LJUBLJANI ŠE NAPREJ OSTAJA MED NAJUGODNEJŠIMI SISTEMI DALJINSKEGA OGREVANJA.

Zabava na vrtu

Ličkanje koruze, pečenje kostanja, zlaganje bal sena, pobiranje pridelkov z vrta, kuhanje, izdelovanje lesenega podesta in še marsikaj. To je recept za drugačen, predvsem pa zelo zabaven šolski dan na prostem.

Na vrtičkih na Rakovi jelši je bilo v sredo zjutraj sredi oktobra vse nared za prav posebne goste, otroke iz osmih osnovnih šol, vključenih v projekt CoFarm4Cities, in njihove učiteljice. Na Vrtišču in Mali učni urbani kmetiji Rakova jelša so jim pripravili zabavne, pa tudi slastne izzive, za dobrodošlico pa so postregli skodelico toplega čaja in piškote.

Široki nasmehi in zvedave oči mladih obiskovalcev so razkrivali, da so že zelo neučakani, da se Bučni dan začne. Zanje so bile pripravljene kuharska, lesarska in vrtnarska postaja, s še posebnim zanimanjem pa so si ogledovali poligon za kmečke igre, saj so komaj čakali na spoznavanje že skoraj pozabljenih kmečkih običajev in opravil, začinjenih z ravno pravšnjo mero tekmovalnosti. Prstki so se hitro lotili ličkanja koruze ter zabavnega hitrostnega izziva

lupljenja in povezovanja koruznih storžev. Veliko smeha je bilo slišati ob prenašanju bal sena in zlaganju v stolp, pa ob nošenju jajca na žlički, da skakanja v vrečah za krompir sploh ne omenjamo. Tudi vožnja s samokolnico in tek čez ovire sta sprožala salve smeha, medtem ko je žaganje deske z listno žago zahtevalo malenkost več umirjenosti in pozornosti.

Od vrveža kmečkih opravil smo se kmalu preselili na lesarsko postajo, kjer so mladi mojstri in mojstrice najprej pozornost poslušali velikega lesarskega mojstra, nato pa družno poprijeli za delo. Lotili so se popravila podesta za ptičjo hišico, ki ga je načel zob časa. S skupnimi močmi, sodelovanjem in natančnostjo, predvsem pa navdušenostjo nad orodjem so z odlično opravili delo, za nagrado pa so izdelali še piščalko iz leske.

Nekaj korakov stran je skupina otrok, lepo razporejenih okoli gredice, pomagala vrtnarki pri pobiranju sladkega krompirja; tega so nato skupaj z bučami, ki so tudi zrasle na tem vrtu, pripravili za kosilo. Ena skupina se je nato lotila še priprave gredice na zimo, druga pa je v bližini sadila zelenjavnice, ki na vrtu ostanejo tudi v zimskih mesecih. Piko na i na tej postaji so dodale domače živali,

saj so se otroci zelo veselili, da bodo lahko spoznali zajčke, kokoši, petelina in kozo Meto. Kar srce nam je zaigralo, ko smo videli, s kakšnim spoštovanjem in ljubeznijo so ravnali z njimi.

Pot nas je vodila še do kuharske postaje, od koder so se širile slastne vonjave. Mladi kuharji so pripravljali bučno juho s sladkim krompirjem, kruhke z zelišči, za nameček pa so pekli tudi kostanj. Kot pravi masterchefi so kuhali v etapah. Na točki, kjer je kuhanje končala prva skupina, je delo nadaljevala druga. Vsi po vrsti so kuhalnice vrteli kot pravi mojstri, noži so lepo ubogali njihove roke in na koncu je nastala najbolj slastna bučna juha vseh časov, da o kruhkih sploh ne govorimo. Poseben užitek je bil tudi pečen kostanj, ki je lepo grel prste mladih jedcev.

Otroci so tako skozi zabavne naloge in izzive spoznavali pomen lokalno pridelane hrane ter spoštljivega ravnanja z njo in z naravo, ki nas obdaja. Bučni dan je bil del evropskega projekta CoFarm4Cities, v okviru katerega na MOL urejajo nove šolske vrtove v Ljubljani. Na Mali učni urbani kmetiji Rakova jelša bodo z veseljem gostili še več otrok, ki se bodo tu seznanjali s pomenom lokalne samooskrbe, ki je danes vse bolj pomembna.

Avtobusi so varne točke

Ko vstopim v prostore Ljubljanskega potniškega prometa na Celovski cesti 160, me pozdravita vonj po sveži kavi in zvok šahovskih figur. Vozniki se med pavzo sproščajo, šalijo, razpravljajo o prometnih zaga-
tah. Čeprav so si njihove vožnje vsak dan podobne, se zavedajo, da ne delajo le kilometrov, ampak prevažajo ljudi.

Med njimi spoznam gospoda, ki je pred kratkim postal junak, a želi ostati anonimen. Njegov glas je miren, zadržan, kot bi govoril o povsem običajnem večeru. »Zadnji ponedeljek v septembru sem vozil avtobus, ko mi je potnik povedal, da starejši moški

nadleguje deklico. Deklico sem povabil, naj pride sedet spredaj in pokliče starše, nato poklical prometno službo LPP, oni pa policijo. Avtobus sem ustavil na naslednji postaji, a vrat nisem odprl, da storilec ne bi pobegnil.«

Voznik je ravnal natanko po protokolu, ki ga imajo v LPP za takšne primere. »Gospod je poskušal izstopiti, ponavljal je, da ni nič kriv. Sem mu mirno dejal, da bo to ugotovila policija,« pripoveduje. Patrulja je prispela v dveh minutah in prijela osumljenca. Tako voznik kot potnik, ki je opozoril na dogajanje, sta prejela pohvale policije. Špela Škoporc, samostojna policijska inšpektorica in predstavnica za stike z javnostmi

PU Ljubljana, je ob dogodku povedala: »Vozniku in občanu se iskreno zahvaljujemo za odzivnost in pogumno ravnanje, saj sta bistveno prispevala k zaščiti oškodovanke in uspešni obravnavi primera.«

Neprijetni dogodek, ki je močno odmeval v medijih, je znova opomnil, kako pomembno je, da se ne obrnemo stran, ko opazimo nasilje, krajo ali drugo neprimerno vedenje. Na PU Ljubljana opozarjajo, naj potniki v takšnih primerih ne ukrepajo sami, temveč

VOZNIK JE RAVNAL NATANKO PO PROTOKOLU, KI GA IMAJO V LPP ZA TAKŠNE PRIMERE.

ostanejo mirni, poskrbijo za svojo varnost in o dogajanju čim prej obvestijo voznika ali pokličejo številko 113. Če je mogoče, naj se umaknejo na varno razdaljo in si zapomnijo čim več podatkov o dogodku in osebah, vendar brez ogrožanja sebe ali drugih. Policija odsvetuje samoiniciativno posredovanje ali fizično obračunavanje s povzročitelji, saj je najvarneje, da o dogodku takoj obvestijo pristojne službe. Ob tem opozarjajo tudi na tatvine v avtobusih ter svetujejo, naj potniki svoje torbice, telefone in druge predmete ves čas hranijo pod nadzorom.

V LPP želijo, da se skoraj 160.000 potnikov, ki dnevno uporabljajo javni prevoz, počuti varno – predvsem to velja za otroke in mladostnike. »Če se jim zdi kaj narobe, naj pridejo k vozniku. Raje enkrat preveč kot enkrat premalo,« poudarjajo v podjetju. Otrokom svetujejo, naj ne oklevajo, saj je prošnja za pomoč pogumno dejanje, ne sramota. Staršem pa, naj otroke spodbudijo, da se vedno lahko obrnejo na odraslo osebo, v tem primeru

voznika, ki bo pomagal, ustavil avtobus, poklical policijo in poskrbel, da se bo otrok počutil varno. Avtobusi LPP so namreč na seznamu Unicefovih varnih točk. »Gre za raznolike javne prostore, kamor se lahko zatečejo otroci v primeru kakršnihkoli težav,« nam razloži Saša Vuković, zaposlen v prometnem centru, zaledni pisarni, kjer skrbijo za logistiko prevozov in so v dnevnem stiku s potniki. »Smo usposobljeni, da prepoznamo tvegane situacije in zaščitimo potnike in zaposlene. Potniki imajo tudi v aplikaciji Urbana možnost pritisniti na SOS gumb, tako da prometni center in voznik takoj dobita opozorilo, da nekdo potrebuje pomoč.«

»Naši vozniki so v preteklosti že večkrat pomagali potnikom v stiski in s svojo umirjenostjo preprečili hujše zaplete. V avtobusih pa se pogosto odvijajo tudi lepe zgodbe – med drugim smo bili priča celo zaroki,« so ponosni pri LPP.

Varnost na javnem prevozu ni samo-umevna, je pa skupna odgovornost. Z

KO OPAZITE NASILJE, KRAJO ALI DRUGO NEPRIMERNO VEDENJE, SE NE OBRNITE STRAN.

upoštevanjem pravil, spoštovanjem drugih in zaupanjem v ljudi, ki tam delajo, lahko avtobusi ostanejo prostor, kjer se vsi počutimo varne. »Na avtobusu nisi nikoli sam,« mi ob koncu pove skromni voznik. »Če kdo potrebuje pomoč, smo tu. Vedno.«

Za nasilje ni izgovorov

Nobeno nasilje nima opravičila. Ne okoliščin, ki bi ga lahko spremenile v nekaj sprejemljivega. Vsak izgovor zgolj zmanjšuje pomen dejanja in poskuša krivdo zanj pripisati žrtvi. A krivda nikoli ni na strani tistega, ki nasilje doživlja. Odgovornost je vedno na tistem, ki ga izvaja. To so bila glavna sporočila začasnega muzeja v središču Ljubljane.

Že skozi vrata slišim, da se vračata, čeprav sta še na hodniku. Smejeta se preglasno. Mama ima tisti glas, kot da govori skozi balon, in oče se ji smeji. Vedno je ista zgodba — vrata zaloputnejo, ključi padejo na tla, potem pa pridejo besede, ki jih nočem slišati.

Če sem pokonci in je mama dobro razpoložena, me objema, pa čeprav nočem, in mi govori, da sem njen »mali moški«. Diši po alkoholu in me sili, naj ji povem, koliko jo imam rad. Rine mi lase z obraza, poje neke stare pesmi in se hihita, kot da smo v kakšnem hollywoodskem

filmu. Ampak meni ni prijetno. Poskusim se izmuzniti iz njenega objema in potem se njeno razpoloženje kar naenkrat spremeni. Reče, da sem zategnjen, da sem kot oče. In potem se smeh spremeni v kričanje. Zato se pretvarjam, da sem že v postelji, čeprav je šele devet. Potem govorita tiše. Ampak če mama vidi, da je kaj ostalo na mizi ali da ni pospravljeno, se razjezi. Začne se dreti, da sem len, da sem kot oče, da sem nevhvaležen. Nima smisla, da kaj rečem. Samo čakam, da mine. Najprej kriči, potem joka, potem spet kriči. Včasih me prime za roko tako močno, da imam naslednji dan modrico. Včasih vrže vame kakšen predmet, kar zaboli. Enkrat mi je pljunila v obraz. Oče samo stoji in izgleda, kot da mu je slabo. Včasih jo skuša potegniti stran, pa jih potem dobi še on. Ali z jecljivočim

jezikom govori: »Pomiri se, no,« kar jo kvečjemu še bolj razbesni. Zjutraj je mama druga. Prinese mi kakav, se usede na rob postelje in reče, da ni mislila resno. Da jo je spet »povozilo«. Da bo nehala. Že danes. Včasih ji skoraj verjamem, ker joka. Ampak že zvečer spet slišim kovinski zvok odpiranja pločevinke. V šoli učiteljica pravi, da moramo doma vaditi branje na glas. Jaz pa vadam tišino.

Ta zgodba je ena od 21 resničnih zgodb o nasilju, ki smo jih lahko konec oktobra prebrali na »pop-up« razstavi Muzej izgovorov. »To nisem bila jaz, to je bil alkohol,« pa je le eden od mnogih opravičil zanj. Namen razstave, ki je del programa Prava zveza (preventivni program za preprečevanje nasilja) in jo je sofinanciral Urad za mladino MOL, je bil ozaveščati, da za nasilje ni izgovorov.

Razstava je bila zasnovana tako, da se je obiskovalcev intimno dotaknila. Skozi zgodbe, v katerih smo se lahko v kakšnem delčku prepoznali tudi sami, nam je prikazala različne oblike nasilja v različnih okoliščinah in nas opomnila, da nasilje ni le fizično povzročanje bolečine. Nasilje je vsako ravnanje, s katerim ena oseba zlorablja svojo moč nad drugo, tako da jo nadzira, ponižuje, zasmehuje, zaničuje, ji grozi, škoduje, jo ignorira ali z njo kakorkoli manipulira. Hkrati nas je opozorila, da s toleranco do kakršnegakoli izgovora za nasilje k njemu prispevamo vsi.

Takšne brezplačne »pop-up« razstave, ki se pojavijo na neki lokaciji za omejen čas, pogosto le za nekaj dni, imajo namen ozaveščati o različnih družbenih temah, nekoliko pretresti naše lastne perspektive in spodbuditi družbeni dialog. V socialnem marketingu Iz principa bodo do konca leta v Ljubljani pripravili še dva zanimiva ozaveščevalna projekta, namenjena predvsem mladim. V drugi polovici novembra jim bodo na inovativen, izkustven način predstavljali uničujoče posledice hitre mode za okolje in ljudi. Decembra pa jih bodo v Hiši laži spodbujali h kritičnemu razmišljanju o novicah v medijih in na družbenih omrežjih ter jim pomagali spoznavati zanesljive vire in odgovorne medijske vsebine.

① »To, da sem ljubosumen in želim vedeti, kaj počne, je znak ljubezni.« V Muzeju izgovorov so obiskovalci na preprost in prav zato pretresljiv način doživeli trk z različnimi oblikami nasilja in družbenih izgovorov, ki ga opravičujejo.

② »To nisem bila jaz, to je bil alkohol.« Razstava je opozorila, da z izgovori še vedno prepogosto iščemo razlago tam, kjer bi morali poiskati odgovornost.

③ »Oblečena je bila tako, kot da prav išče.« Zgodbe in predmeti, povezani z njo, so nakazali, kako globoko so še vedno zakoreninjeni nekateri vzorci razmišljanja, po katerih je za nasilje kriva žrtev, in ne nasilnež.

④ »Poročena sva, to je njena dolžnost.« Vsak udarec, ponižanje, grožnja, grda beseda ali »samo« ignoriranje osnovnih potreb drugega se začne z mislijo, da za to obstaja dober razlog. Ta razstava je pokazala, da ti ne obstajajo.

⑤ »Preveč je občutljiv, saj je bil samo hec.« Organizatorji želijo razstavo vsako leto dopolniti z novimi zgodbami (in izgovori), zato je vsak, ki želi anonimno prispevati svojo zgodbo, dobrodošel.

Poiščite pomoč

Če tudi vi doživljate kakršnokoli obliko nasilja ali poznate koga v takšni situaciji, se obrnite na organizacije, ki vedo, kako ga ustaviti. Lahko vam pomagajo.

Društvo SOS telefon: 080/11 55, drustvo-sos@drustvo-sos.si
Društvo za nenasilno komunikacijo: 01/434 48 22, 031/770 120, info@drustvo-dnk.si
Društvo Ključ: info@drustvo-kljuc.si
Javni zavod Mladi zmaji: info@mladzimaji.si
Združenje za moč: info@zamoc.si
Društvo Legebitra: info@legebitra.si

Azramove umetnine ste po vsej verjetnosti že videli, čeprav tega morda ne veste. V našem mestu jih ima »razstavljenih« lepo število. Eden naših najvidnejših grafitarjev nas je povabil v svoj studio, s tem pa tudi v pisani svet grafitarstva. Začeli smo pri osnovah in nadgrajevali. Kot na steni.

LJUBLJANČAN

Začnimo od začetka – so bili vaši šolski zvezki polni skic?

Tako je. V srednji šoli sem imel v bloku celo dodatne bele liste, da sem lahko risal po njih, kljub temu pa so bile porisane tudi strani v zvezku.

Kako je potem nastal vaš prvi grafit na stavbi?

Zadeve sem se lotil kar sam in pisal le naključne besede, zraven pa risal like. Sploh nisem vedel, da na tistem mestu to ni bilo dovoljeno, zato sem grafit narisal kar podnevi. Eden od teh prvih grafitov še vedno obstaja, vendar raje ne povem, kje.

Ste takrat čutili adrenalin, ga še danes?

Seveda, še posebej, ker nisem imel spremstva. To je tista napetost, ko rišeš, hkrati pa ves čas pogleduješ čez ramo. Danes je že rutina; občasno se še pojavi nekaj adrenalina, predvsem kadar sem izpostavljen ljudem, pa tudi nekatere lokacije niso povsem brez tveganja.

Kakšne pa so reakcije mimoidočih, ko ste »na delu«?

Številni pokličejo policijo ali izrazijo neodobravanje – vse se zgodi. Zadnje čase sicer vedno manj, ker smo z mojo ekipo že precej prepoznavni. Poleg tega imamo pri delu skoraj pravcati piknik: po tleh zložimo spreje, stole, poslušamo glasbo in ljudje takoj vidijo, da ne bomo bežali. Odzivi so večinoma pozitivni. Najpogosteje nas vprašajo, kaj bo motiv.

Se pravi, da se predsodki do grafitiranja postopoma rahljajo?

Ja, to opažam že nekaj časa. Nekateri še vedno mislijo, da gre za vandalizem, a takih je vedno manj. Morda zato, ker že vedo, da imamo v Ljubljani lokacije, ki so posebej namenjene grafitiranju. Zdaj sem sam pristojen za njihovo označevanje – povsod bodo table z napisom »legalna lokacija«. Pri Kinu Šiška in Aleji smo jih poskusno že postavili.

Koliko bo približno teh lokacij in kako jih bomo prepoznali?

Trenutno jih je približno 20. Označene bodo s ploščico ali simbolom sprejčka, ki pomeni, da je tam risanje dovoljeno. Pa tudi na spletni strani ljubljana.si lahko preverite, katere stene so legalne.

Se vam sicer zdi, da je v Ljubljani dovolj legalnih površin?

Več kot dovolj, vedno imamo kje možnost risati. Težava je prej v tem, da je premalo ljudi, ki bi risali, da bi se lahko vzpostavila prava scena.

Ta je bila včasih močnejša, kajne?

Ja, dogajalo se je, ampak nikoli na ravni, recimo, Berlina. Trenutno ni veliko aktivnih posameznikov.

»VANDALIZEM JE, KO NEKDO HITRO POPIŠE SVEŽO FASADO ALI UNIČUJE DELO DRUGIH.«

Se tisti, ki ste, prepoznate med seboj po svojih delih?

Ja, ker se vsi podpišemo. Grafiti so pravzaprav podpisi – gre za pisanje svojega osebnega imena ali imena kolektiva. Če delaš samo likovno kompozicijo, je to mural. To ni zapisano nikjer, to je le moja razlaga, kako sam ločujem stvari. Osnova grafitja je torej ime.

Torej vsem znani Banksy ni grafitar.

Ne, ker ne dela grafitov, ampak ulično umetnost. Uporablja šablone – stencile. To pomeni, da izreže obliko, jo prisloni na steno, pospreja in gre naprej. Edino, kar ima skupnega z grafitarjem, je to, da uporablja sprej in dela na stenih.

Vi ste član klana 1007, poimenovanega po poštni številki Kina Šiška, kajne?

Tako je, pridružil sem se mu leta 2008, medtem ko se je kolektiv oblikoval že okoli leta 2002. Začelo se je s tem, da je moj kolega s prijatelji delal rap glasbo, grafiti pa so bili namenjeni njeni promociji. Čez čas so vsi opustili glasbo, grafiti pa so ostali.

So bile v Ljubljani tudi kakšne grafitarske vojne?

Dogajale so se pred približno 10 leti, ko je bilo več aktivnih grafitarjev. Takrat je prišel v igro ego – kdo bo komu šel čez grafite, kdo je boljši. V Sloveniji ni bilo fizičnih obračunov, kakega pretepanja ali streljanja, v tujini pa se dogaja tudi to. V Londonu so mi na primer rekli, naj se grafitov določenega grafitarja sploh ne dotikam, ker bi lahko prišel k meni domov in mi kaj naredil.

Prosimo, povejte nam še kaj o kodeksu grafitarstva in njegovi hierarhiji.

Kot ste omenili, obstaja hierarhija. Na ulici velja pravilo, da moraš narediti nadgradnjo grafitja. Na legalnih stenah tega ni, ker morajo te živeti in se menjati. Pravilo je, da ne rišeš čez svež grafit, ampak čez starega, že uničenega, nikakor pa ne čez legendarne avtorje – recimo znane tujce ali grafite, ki stojijo že več kot 10 let. Če pa že greš risat čez nekoga, potem, kot jaz rad rečem, pojdi čez vse.

Se ta pravila pri nas upoštevajo?

Ja, večinoma se. Vedno pa se najde kdo, ki namenoma uničuje tuja dela, a mi tega ne podpiramo. Ljubljana je v tem precej kulturna. V tujini ti grafit lahko uničijo že po pol ure, pri nas pa so plačane in kakovostne poslikave večinoma spoštovane.

»VEDNO IMAMO KJE MOŽNOST RISATI.«

Kakšna je potem povprečna življenjska doba grafitov pri nas?

Pri nas tudi po pol leta. Enkrat mi je nekdo na grafit v podhodu pri Kinu Šiška s flomastrom napisal znano vulgarno besedno zvezo. Takšne malenkosti pač sprejmeš. Če je čisto uničen, gremo potem sami čez in naredimo nekaj na novo.

Kje pa je po vašem mnenju ločnica med grafitom in vandalizmom?

Ovisno, koga vprašate. Nekateri pravijo, da sem uničil sivo steno, jaz pa menim, da sem jo poživil. Vandalizem je, ko nekdo hitro podpiše svežo fasado ali uničuje delo drugih. To škodi sceni, kar pomeni manj priložnosti za razvoj. Meni je bolj v interesu dobiti avtorizirana mesta, kjer lahko dela živijo. Tudi lastnike kontaktiramo in se dogovorimo, kje lahko rišemo.

Kje v mestu še lahko vidimo vaše delo?

Veliko delam po naročilu. Mnogi ne vedo, da sem poslikal otroško igralnico v Supernovi in imel včasih steno tudi v Cityparku, moja diplomatska naloga pa je temeljila na projektu za Osnovno šolo Trnovo.

Katera pa je v svetu najbolj oddaljena lokacija, kjer imate svoj grafit?

Trenutno je to Gruzija. Bil sem že v Aziji, ampak ne vem, zakaj takrat nisem šel risat.

Imate tudi doma porisane stene?

Nimam. Imel sem jih nekoč, pa sem kmalu prenehal.

Omenili ste mlajše generacije – ste tudi mentor. Koliko je zanimanja med njimi za to področje?

Dovolj. Na začetku vedno največ, nato pa ugotovijo, da je treba v to vložiti ogromno časa in denarja. Ena

stena lahko pomeni tudi do 20 porabljenih sprejev – samo ob enem obisku tehnične trgovine pa lahko zapravite 200 evrov.

Kako potekajo vaše delavnice?

Najprej razložimo osnove – kaj so grafiti, zakaj in kaj rišemo. Udeleženci nato ustvarijo svoje ime in skico, spoznajo pa tudi osnovne tehnike ter vrste sprejev. Naredim kratko demonstracijo, potem pa skupaj prenesemo skice na steno in barvamo. Teorija je zelo sproščena – bolj pogovor kot predavanje.

Jim svetujete tudi, kako najti svoj izraz?

Ne, to je vse na njih. Jaz jih učim le osnove – proporcionalnost, postavitev in razumevanje črk, preostalo pride z izkušnjami.

Kako dolgo se že preživljate s tem?

Približno 10 let. S kolektivom smo prvi posel dobili okoli leta 2010, ko smo šli za plačilo porisat frizerski salon. Od takrat je šlo samo še navzgor. Zdaj delam za vedno večje naročnike, kar mi je res všeč.

Imate v Ljubljani najljubše koticke? Kam radi zahajate, ko ne delate?

Poleti se rad sprehodim čez Tivoli do Petkovškovega nabrežja na kavo. Zaradi psičke sem veliko v Tivoliju, vseh mi je tudi Mostec. Ljubljana je prijetna zaradi zelenja.

Kaj bi želeli, da bi ljudje bolje razumeli o grafitih in nasploh o vašem delu?

Da gre za povsem samoiniciativne umetniške akcije, ki jih ne financira občina ali država. Ko jim to razložim in povem, da sem univerzitetni diplomirani umetnik, se pogled na stvar hitro spremeni. *(nasmeh)*

»ZARADI PSIČKE SEM VELIKO V TIVOLIJU, VŠEČ MI JE TUDI MOSTEC.«

Leta 2014 sem študiral v Londonu. Po zaključku prvega dne smo si s sošolci zaželeli in tudi zaslužili vrček piva. Zavili smo v prvi pub poleg postaje Euston. Debelo je pogledal Šentflorjančan, vaje uniona in laškega, ko je pred seboj zagledal kar 30 piv na pipah – v vseh mogočih različicah. Nebesa! »Uf, kdaj bo kaj podobnega tudi v Ljubljani?« sem pomislil.

Ni minilo dolgo, ko je tudi slovenska prestolnica zajahala val kraft piva. Danes se lahko povsem samozavestno primerjamo z drugimi evropskimi prestolnicami – tako po ponudbi domačih kot tujih hmelskih zvrstev. Pivnice ne ponujajo le piva, temveč tudi kulturne, izobraževalne in družabne dogodke, ki povezujejo skupnost pivoljubcev in radovednih obiskovalcev.

Na Eipprovi ulici 7 stoji eden tistih lokalov, kjer zavzdihnete in si rečete: »Če bi lahko stene govorile!« Sax Pub, ki ga je davnega leta 1988 ustanovil Urban Urbanija, je takoj postal sinonim za dobro glasbo, sproščeno družbo in vrček piva, ki zdrсне po grlu ravno prav hladen. Po lastniških menjavah lokal od leta 2021 vodi

Marjan Brulc, ki pivo v Ljubljani toči že 20 let. Da, isti Marjan, ki vam je pred leti streigel v Guinness pubu, kjer smo kot študentje verjetno preživeli več časa kot na faksu. Čeprav je v Saxu danes res nekoliko manj jazza kot nekoč, se vzdušje ni izgubilo – le preoblekle se je v več bluesa, rocka in alternative. Glede na to, da ima Marjan doma 900 zgoščenk, vam za kakovost in raznovrstnost glasbe res ni treba biti v skrbeh. Za pivo pri 11 odprtih pipicah pa sploh ne.

Od Saxa se odpravite čez Ljubljano, in še preden se vam bo dvakrat spahnilo, vas bo na Grudnovem nabrežju 15 pozdravila Pivnica Lajbah, ki je svoja vrata odprla leta 2018. Trojica Juan Pablo Povše, Jure Batulič in Damir Galijaš je združila moči in na pipe priklopila kar 22 sodov piva vseh mogočih držav porekla, stilov in okusov. Damirja, enega največjih entuziastov, kar jih je videla Ljubljana, znanega tudi kot lastnika trgovine Že v redu, Primož in bara San Francisco, žal ni več med nami, a njegov pivski duh ostaja v Lajbahu. »Koncept razvijamo naprej,« pravi Juan Pablo Povše.

PO PONUDBI PIVA SE LAHKO POVSEM SAMOZAVESTNO PRIMERJAMO Z DRUGIMI EVROPSKIMI PRESTOLNICAMI.

»S pivom lahko zadovoljimo vse okuse, a ponujamo tudi več glasbe. Vabimo DJ-je, skupina Mrfy je pri nas predstavila nov single Venera. Povezani smo z alternativnimi akterji in to želimo predati tudi gostom,« razlaga. Poleg izdatne ponudbe pločevink piva – teh je v Lajbahu med 70 in 100 – izstopa tudi ponudba hrane. »Nimamo pic, burgerjev in klasične pub hrane, lahko pa dobite argentinske in azijske jedi ter naše nadgrajene različice klasične ponudbe,« pravi Povše, ki se je rodil v argentinski Córdobi in v Lajbahu prinaša tudi nekaj južnoameriškega temperamenta.

Naš pohod nadaljujemo na Trubarjevo ulico 45, v pivnico Projekt, ki se je v dobrega pol leta uveljavila kot ena glavnih pivskih destinacij v prestolnici. »Kaj vas je vodilo v ta projekt?« vprašam Mateja Slavinca – Kiča, enega od treh soustanoviteljev lokala. »Želja po dobrem pivu. Kjer je dobro pivo, so tudi dobri ljudje,« razloži preprosto, a življenjsko resnico. V Projektu imajo trenutno osem odprtih pipic, pivo pa tudi prodajajo. Na voljo imajo kar 150 različnih

NI ŠE KONEC. OBRNITE STRAN! ➔

SPOMLADI BO IZ UNIONA VNOVIČ ZADIŠALO PO HMELJU IN SLADU.

etiket. Ljubljancanom polaga na srce: »Bodite kritični. Pijte dobro pivo. Bodite pozorni na strežbo in odnos natakarejev do piva. Raziskujte.«

S Trubarjeve gremo nazaj proti centru. Na Mali ulici se bo marsikomu orosilo oko ob spominu na legendarni Irish Pub in Mitjo Uhana – Miča, ki je bil vrsto let zaradi stasa,

glasa, humorja, empatije in profesionalnosti glavni birt v Ljubljani. Pot nadaljujemo na Tavčarjevo ulico 8a, kjer že več kot četrto stoletja obratuje Sir Williams Pub, s 14 pipami in več kot 60 pivi v steklenicah ena najpomembnejših pivskih institucij v mestu. Posebej izstopa bogata izbira belgijskih piv. Spiritus agens lokala je Marko Vidmar, eden največjih pivofilov v Sloveniji, ki skrbi, da tradicija in kakovost nikakor ne gresta iz mode. Primož Prevc pozorno spremlja naše pивske navade: »V Ljubljani imamo dve vrsti pivcev. Prvi vedno pijejo eno in isto. Drugi pa radi pokusijo kaj novega. Ravno tem se želimo posvetiti, jim ponuditi nekaj drugačnega in zanimivega.«

Gremo naprej proti Kolodvorski, mimo RTV-ja. Pri Kinodvoru levo na Trg osvobodilne fronte 13a – tam je terasa nekdanjega

hotela Metropol, некоč največjega hotela v Jugoslaviji. V skritem kotičku, stran od mestnega vrveža, vas bo presenetila zadnja novost na naši pivski sceni – Voyager Craft Bar, ki je vrata odprl oktobra. »Zakaj Voyager?« vprašam

Pavla Fedorovskega, ki v Sloveniji živi že deset let. »Nismo

Ljubljancani, a se tu počutimo kot doma. Sondo Voyager so v sedemdesetih letih poslali raziskovat vesolje s sporočilom, da smo na Zemlji ljudje.« V lokalulu lebdi disko krogla, na gramofonu se vrtijo vinilke, po stenah pa so razstavljena dela sodobne umetnosti. Kako bi opisali stil? »Retro futurizem,« razloži Pavel. »Izhajamo iz dobe Voyagerja, gledamo v prihodnost iz preteklosti.« Konceptualno je lokal poln majhnih presenečenj, a meni najljubši je ginko, ki raste v kotu terase. Izhaja iz semen dedičev dreves, ki so edina preživela atomsko bombo v Hirošimi. Za pivnico imajo presenetljivo

moderen pogled na street food – vključuje denimo krainer currywurst, popcorn piščanca ter goveji in tunin tatarec – jedi, ki jih v tipičnih pubih ne boste našli.

Malo naprej proti Bežigradu je v pritličju Črne vdove na Likoarjevi ulici 1 največja ljubljanska pivovarna Tektonik. Leta 2014 je začela variti pivo v nekdanji menzi stavbe časopisa Delo, nekaj let pozneje pa je odprla še ličen in moderen »tap room«. Marko Jamnik izhaja iz sosesčine. »Veliko staršev mojih sošolcev je delalo v Unionu, Slovinu in Alku. Temu smo rekli šišenski trikotnik,« se spominja Jamnik. V Tektoniku lahko njihove napitke

pokusite tudi neposredno v pivotoču, kjer je vedno odprtih osem pip, na katerih se zvrsti njihov celotni repertoar. Kaj se najbolj prodaja? »Največ gre čehurja (lager), sledi klasika normal (pale ale). Odvisno je tudi od sezone – poleti so bile popularne kislice, denimo red-eye rabbit (hazy pale ale),« razloži Jamnik.

Za ovinkom nas na Celovski cesti 22 že od daleč pozdravlja največja ljubljanska Pivnica Union, ki je začela pivo točiti ob 150. obletnici ustanovitve Pivovarne Union, torej leta 2014. Ljubljancani smo jo takoj vzeli za svojo. Tu lahko pokusite vsa piva iz družine Union in Laško. Kot se za tovrstno birtijo spodobi, ponujajo tudi jedi, kot so ocvirkovka, kranjska klobasa, burgerji in stejki. Union je tudi središče družabnega dogajanja – tu prirejajo četrtkovske pub kvize in beer pong večere, obiščete pa lahko še muzej Union Experience, ki si ga je ogledalo že več kot pol milijona obiskovalcev. Za vse, ki smo bili ob novici, da uniona ne bodo več varili v Ljubljani, razočarani, pa imam odlično novico. Spomladi bodo tu odprli Mestno pivovarno, tako da bo iz Uniona ponovno zadišalo po hmelju in sladu.

»Save the best for last,«* pravijo na Zahodu. Le nekaj sto metrov dalje vas na Knezovi ulici 3 pričaka lokal, brez kate-rega Spodnja Šiška preprosto ne bi bila ista. Govorimo seveda o Godec Pubu, ki bo prihodnje leto praznoval 30-letnico. Sanja Mehmedić je ob prelomu tisočletja orala

ledino – poleg klasične ponudbe je med prvimi v mestu začela streči tudi kraft piva. Pri tem so sodelovali kar gostje sami. »Gost je prinesel dve gajbi kraft piva Mahr's Bräu Keller, ki ga je v trenutku zmanjkalo,« se spominja Domen Horvat, ki vodi lokal. »Največja borba je bila glede cen. Težko je bilo gosta prepričati, da pivo stane štiri, in ne dva evra,« dodaja. Danes imajo v Godcu 12 pipic, priklopljenih pa nekaj manj – odvisno od sezone. »Gostom vedno ponudimo kaj novega,« pravi Domen. Ko vstopite v pub, vas s sten opazujejo Kurt Cobain, Iggy Pop, Ozzy Osbourne, David Bowie in druge glasbene legende, ki jasno sporočajo, kam ste prišli. Medtem ko jukebox igra na polno, je vzdušje pristno in živahno: različne ekipe ob vrču tekočega zlata rešujejo svet – vsaka po svoje. »Ob nedeljah imamo iste ljudi, iste račune in isti promet,« pove Domen. »Turisti redko zaidejo v ta rahlo skriti kotiček.« Morda je tudi bolje tako.

Naša pot se je tukaj končala. Tisti, ki bi radi nadaljevali pivsko popotovanje, imate

v Ljubljani še veliko možnosti za vrček osvežilnega piva. Lahko se ustavite v Gas Station v Savskem naselju, pivnici Loo-bla-nah v Črnučah, Kinu Šiška, Pivnici Maister v Zupančičevi jami ali pa kjerkoli na Petkovškovem nabrežju, kjer pivo teče skoraj tako gladko kot Ljubljana. Če pa za obisk lokalov nimate časa,

priporočamo obisk pivoteke Pivobjub na Dunajski cesti 115, ki jo je marca letos prevzela in prenovila ekipa pivovarne Reset. »Ponujamo okoli 300 različnih etiket piva, od katerih je približno tretjina slovenskih, preostalo pa prihaja iz Evrope, ZDA, celo iz Japonske,« razloži Jan Arko.

Pri pisanju tega članka in pogovorih z vsemi vpletenimi se je jasno čutila ljubezen do piva, ki se je ne da ponarediti. Vsi, s katerimi sem govoril, želijo širiti kulturo pitja piva in Ljubljancanom odpirati nova hmeljna obzorja – to počnejo s strastjo, toplino in nasmehom na obrazu. Hvala in na zdravje!

*Najboljše prihrani za konec.

Vabilo na pregled, ki vam lahko reši življenje

Podatki o raku v Sloveniji za leto 2022

136.000 ljudi živi med nami, ki so kadarkoli zboleli za kako od rakavih bolezni.

**DOC. DR. URŠKA IVANUŠ, DR. MED.,
SPEC. JAVNEGA ZDRAVJA**
vodja komisije za presejalne programe

Preventiva raka v Sloveniji z zoro našega Petra

Preprečevanje raka v Sloveniji je zgodba o uspehu. Po podatkih Evropske organizacije za raka smo na prvem mestu lestvice presejalnih politik, saj imamo najbolj urejene in učinkovite programe organiziranega populacijskega presejanja v Evropi. ZORA, DORA in Svit so mednarodni zgled. Zaupanje uživajo tudi doma, saj je ZORA s 74-odstotno udeležbo ciljne populacije na drugem mestu v Evropi, Svit s 65 odstotki na tretjem in DORA z 78 odstotki na četrtem. Zaradi zgodnjega odkrivanja in zdravljenja predrakavih sprememb v programu ZORA se že spogledujemo z odpravo prvega raka – na materničnem vratu.

Uspeh ni bil samoumeven. Pred uvedbo programa ZORA smo bili med državami z največjim bremenom raka materničnega vratu. Ženske so se pogosto odločale za preglede, a je šlo za neorganizirano in priložnostno presejanje – brez jasnih pravil, vabljenja, nadzora kakovosti in z velikimi neenakostmi. Na preglede so hodile bolj ozaveščene ženske, tiste z največjim tveganjem pa so pogosto ostajale nepregledane. Zato ni presenetljivo, da se je po prehodnem zmanjšanju bremena raka materničnega vratu v devetdesetih letih breme tega raka v Sloveniji ponovno začelo povečevati.

Danes ima ZORA jasno opredeljeno ciljno populacijo, centralni presejalni register, sistematično spremljanje in nadzor kakovosti, sodobne strokovne smernice, stalno izobraževanje izvajalcev in vse druge elemente organiziranega presejanja. Ženske so vabljenе na brezplačne preglede, ki so

dostopni po vsej državi. ZORA je postala simbol uspešnega obvladovanja raka z znanjem, vztrajnostjo in organiziranim pristopom. Danes vsi trije presejalni programi tvorijo trdno mrežo preventive, ki vsak dan rešuje življenja ter izboljšuje našo kakovost življenja.

Napočil je čas za novo zgodbo v preventivi raka v Sloveniji – na področju raka prostate, kjer je stanje podobno kot pri raku materničnega vratu pred 20 leti: presejanje obstaja, a je neorganizirano. V zadnjih letih se je število novoodkritih rakov prostate močno povečalo, vendar to ne odseva v manjši umrljivosti. Izkušnje iz tujine kažejo, da presejanje deluje le, če je dobro načrtovano in organizirano – če doseže vsaj 70-odstotno udeležbo moških iz ciljne skupine in zagotavlja kakovost pri presejanju, diagnostiki, zdravljenju in spremljanju po zdravljenju.

ČAS JE ZA NOVO ZGODBO V PREVENTIVI RAKA V SLOVENIJI, NA PODROČJU RAKA PROSTATE.

Ko sem ob pisanju te kolumne gledala v jasno jesensko jutro, me je prešinilo – nova zora na nebu napoveduje prihod Petra in novo upanje, tokrat za naše moške. Tako kot se dan začne z jutranjo zoro, se nova zgodba o presejanju začne z raziskavo. Prva raziskava organiziranega presejanja se bo v naslednjih tednih začela prav v ljubljanski regiji pod vodstvom Onkološkega inštituta Ljubljana. Vanjo bodo povabljeni naključno izbrani moški, stari od 50 do 69 let. Rezultati bodo ključni za odločitev, ali in kako naj Slovenija uvede državni program organiziranega presejanja za raka prostate. Moške bomo izbrali in vabili naključno, saj bomo le tako lahko zagotovili dovolj podobne pogoje, kot bi bili v organiziranem presejanju. Vsekakor pa upamo, da se bodo moški, ki bodo prejeli vabilo, odzvali in s tem storili tako korak za svoje zdravje kot pripomogli k uvedbi še enega pomembnega preventivnega programa za raka.

Vsako vabilo, ki ga bomo poslali, vsak pregledan moški in vsak pravočasno odkrit rak prostate so drobni, a odločilni koraki na poti do cilja – Slovenije, v kateri bodo prebivalci manj umirali zaradi rakov, ki jih znamo in zmoremo preprečiti. Hvaležna sem, da živim v času, ko je to mogoče.

VANJA VAKE
svetovalka za odnose z javnostmi

Moja rožnata pot

Nisem si mislila, da bom pri tridesetih govorila o raku. Še manj, da bom kdaj do potankosti poznala medicinske izraze, kot sta »mastektomija« ali »BRCA1«. A tako nenadno, kot sem zaključila porodniško, sem pol leta za tem začela dolgotrajno bolniško.

»Gospa, žal mi je, tole bo karcinom,« je na juljski ponedeljek med nešteto službenimi klici čas presekala klic iz Centra za bolezni dojk. Oči so se mi kar vnele zaradi vseh solz, jokala sem skoraj neprestano. Bulico, veliko okoli dva centimetra, sem zatipala sama, nastala je skoraj čez noč. Nisem odlašala s pregledom, ker sem od blizu spremljala dobro prijateljico s podobno zgodbo. Čeprav so mi zatrjevali, da gre pri moji starosti, brez drugih družinskih primerov in z nedavnim rojstvom otroka, najverjetneje za benigni lipom ali zamašeno mlečno žlezo, sem čutila, da nekaj ni v redu, in vztrajala pri hitri diagnostiki.

Do razkritja obsega bolezni sem se vrtela v spirali žalosti, črnih misli in negotovosti. A tako se življenje zaključuje? To ni fer! Kruto je. V enem dnevu sem v rokah držala kup napotnic – za kemoterapijo, za lasuljo, za zamrznitev zarodkov, za gensko testiranje ...

Izkazalo se je, da je bil rak odkrit v zgodnji fazi, kar pomeni, da sem imela zelo velike možnosti za dober izhod iz bolezni. Malo se mi je že smejalo, ker sem padla v tisti en odstotek obolelih pri taki starosti in še v tistih 10 odstotkih, pri katerih rak ni hormonsko pogojen in je rezultat okvarjenega gena. Dovolila sem si odžalovati za dosežanim življenjem in zagrizla v zdravljenje. Odločila sem se za precej ambiciozen načrt. Težko bo, ampak druge izbire ni. Zdaj

nekdo drug drži volan v rokah, česar absolutno nisem vajena.

Kemoterapije so se vlekle vse poletje, jesen in zimo. Prvo polovico sem prenašala zelo dobro, nato pa se je telo sesulo. Slabost, kratka sapa, tresenje. Krvna slika je bila kritična. Na srečo sem brez komplikacij zdržala gripo in angino, kljub skrbi za otroka. Hvaležna sem za vso pomoč moža in družine. Izgubila sem lase, trepalnice in obrvi. Bila sem neprepoznava. Izolirana od sveta, a sem vseeno ohranila prisebnost. »Kar naj me udari, tako vsaj vem, da deluje.« In res, po odstranitvi obeh dojk februarja so potrdili, da v tkivu niso našli nobene rakave celice. Nisem bila presenečena, kajti zame je bil to edini sprejemljiv rezultat. Vse, kar sem preselila, se mi je zdela nizka cena za zdravje. Če pogledam nazaj, sem v roku enega samega leta, kar je kaplja v morje, prestala 16 kemoterapij, dve operaciji, nešteto zdravil, pregledov in odvzemov krvi ter na novo odkrila sebe, kar se mi zdi nizka cena za zdravje.

Čaka me še vrnitev na delo, ki bo pač postopna. Naučiti se bom morala živeti s posledicami, ki ostanejo. Od brazgotin in fizičnih omejitev do zbranosti in strahov. Zdaj na čas gledam drugače. Dobro ga izkoristim. Nič več ne odlašam na jutri, ampak živim za danes. Sem bolj pristna in se ne bojim izraziti. Vrednote so se premešale in odnosi z ljudmi so se spremenili. V moje življenje sta vstopili kakovost in harmonija.

VSAKRŠNO ZATRDILNO ALI SPREMEMBNO KOŽE JE TREBA JEMATI RESNO.

Pisanje je zame terapevtsko. V njem so se našle tudi mnoge druge bolnice, še posebej mlade mamice, ki kot jaz iščejo dragocene izkušnje iz prve roke, teh pa primanjkuje. Zato bom še naprej ozaveščala, naj strah ne pretehta koristi, ki jih ponujata preventiva in samopregledovanje. Vsakršno zatrdilno ali spremembo kože je treba jemati resno, prav tako vabila na presejalne teste. Vabim vas, da »Mojo rožnato pot« spremljate tudi na družbenih omrežjih. Če s tem rešim življenje vsaj eni osebi s pravočasnim ukrepanjem ob spremembah, je moj namen dosežen.

Mnenja avtorjev ne izražajo nujno stališča MOL in uredništva glasila Ljubljana.

Cepljenje je eden izmed najpomembnejših, najvarnejših in najučinkovitejših zdravstvenih ukrepov za preprečevanje in obvladovanje nalezljivih bolezni ter je ključno za ohranjanje zdravja vseh generacij. S cepljenjem zaščitimo sebe in posredno tudi tiste, ki se iz različnih razlogov ne smejo cepiti. Tik pred sezono virusnih obolenj je priporočljivo predvsem cepljenje proti gripi in covidu-19.

CEPLJENJE PROTI GRIPI

- Gripa je zelo nalezljiva virusna okužba dihal, ki je lahko predvsem za starejše izjemno nevarna.
- Najpogostejši zaplet je pljučnica. Resni zapleti lahko privedejo tudi do smrti.
- V Sloveniji vsako leto zbolijo od 100.000 do 200.000 ljudi.
- Cepljenje je najučinkovitejši način za preprečevanje gripe in njenih zapletov.
- **Opraviti ga je treba vsako leto**, saj se virusi gripe nenehno spreminjajo.
- Cepljenje je brezplačno za vse z urejenim obveznim zdravstvenim zavarovanjem.

CEPLJENJE PROTI COVIDU-19

- Covid-19 je virusna bolezen, ki jo povzroča koronavirus.
- Tveganje za težji potek bolezni je večje pri starejših.
- Najpogostejši zaplet je pljučnica, lahko se pojavijo krvni strdki, bolezen lahko prizadene tudi druge organe (srce, ledvice, možgane). Možnost zapletov povečujejo kronične bolezni.
- **Cepljenje je priporočljivo vsako leto** v jesenskem času, pred začetkom sezone virusnih obolenj.
- Cepljenje je brezplačno za vse z urejenim zdravstvenim zavarovanjem.

CEPLJENJE PROTI PNEVMOKOKNIM OKUŽBAM

- Pnevmonoki so skupina bakterij, ki živijo v žrelu zdravih ljudi, predvsem otrok.
- Najpogosteje povzročajo pljučnico, lahko pa tudi vnetje obnosnih votlin in srednjega ušesa, meningitis ter okužbo krvi (sepsa, bakteriemija). Hujše okužbe lahko povzročijo tudi smrt.
- Ogroženi so predvsem majhni otroci in starejši ter ljudje s kroničnimi boleznimi ali imunskimi pomanjkljivostmi.
- Za zaščito **zadostuje en odmerek cepiva**.
- Cepljenje je brezplačno za starejše od 65 let ter za kronične bolnike, za druge je samoplačniško.

CEPLJENJE PROTI KLOPNEMU MENINGOENCEFALITISU (KME)

- KME je resna virusna bolezen osrednjega živčevja, ki jo prenašajo okuženi klopi.
- Slovenija sodi med države z najvišjo pojavnostjo KME v Evropi.
- Učinkovitega zdravila ni, cepljenje je tako najučinkovitejši način preprečevanja te bolezni.
- KME pušča trajne posledice. Od 100 bolnikov jih bo do 10 imelo ohromitve, pri petih bodo te ostale trajne, eden do dva pa bosta umrla.
- Za **zaščito potrebujemo tri odmerke cepiva**. Priporočljivo je, da prva dva odmerka prejmemo v zimskih mesecih. Tretji odmerek sledi 5–12 mesecev po drugem.
- V letošnjem letu je cepljenje proti KME brezplačno za posameznike, rojene med letoma 1970 in 1980, za druge je samoplačniško.

Cepite se in zaščitite najbolj ranljive skupine

KJE SE LAHKO CEPITE

Cepilna ambulanta Zdravstvenega doma Ljubljana na Metelkovi ulici 9

Na cepljenje se naročite na spletni strani **narocanja.zd-lj.si/275**. Več informacij najdete na spletnem mestu **zd-lj.si** (poiščite Cepilna ambulanta).

Cepilna točka UKC Ljubljana v spodnji avli glavne stavbe na Zaloški 7

Cepljenje poteka ob torkih in četrtek med 12. in 15. uro (sprejem je do 14.40). Na cepljenje se lahko naročite na e-naslovu **cepljenje.info@kclj.si** ali s klicem na 01/522 46 28 (do 11. ure).

Ambulanta za cepljenje NIJZ Ljubljana na Zaloški 29

Ambulanta za cepljenje in svetovanje potnikom je odprta od ponedeljka do petka med 7. in 12. uro. Na cepljenje se lahko naročite s klicem na 01/586 39 18 (med 10. in 12. uro), na e-naslovu **nboeljubljana@nijz.si** ali po pošti na naslov Ambulanta OE LJUBLJANA NIJZ, Zaloška 29, 1000 Ljubljana.

Za cepljenje se lahko dogovorite tudi z izbranim osebnim zdravnikom.

CEPLJENJE PROTI HPV

- Okužbe z nevarnejšimi genotipi humanih papilomavirusov (HPV) povzročajo raka predvsem materničnega vratu, poleg tega pa tudi rake zadnjika, nožnice, ženskega zunanega spolovila, penisa ter ustnega dela žrela.
- Rak materničnega vratu je četrti najpogostejši rak pri mladih ženskah, starih od 25 do 49 let. V Sloveniji vsako leto zbolijo med 110 in 120 žensk, med 40 in 50 jih umre.
- Najboljši način za preprečevanje okužbe je cepljenje.
- Cepljenje je najbolj učinkovito v zgodnji mladosti, saj takrat imunski sistem ustvari boljšo zaščito, in še pred začetkom spolne aktivnosti.
- Cepljenje proti HPV se izvaja v okviru rednega programa cepljenja pri dekletih in fantih ob sistematskih pregledih v 6. razredu osnovne šole.
- Brezplačno cepljenje je omogočeno tudi vsem mladim do dopolnjenega 26. leta starosti.
- **Do 15. leta starosti zadostujeta dva odmerka cepiva, kasneje so potrebni trije odmerki.**

Kompleks stavb na Vojkovi cesti v Ljubljani je prostor, kjer se sliši tudi tišina. Tam otroci in mladostniki govorijo z rokami, poslušajo s pogledom in razumejo s srcem. Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana že 125 let ustvarja okolje, kjer vsakdo dobi svojo priložnost, da se izrazi in je slišan.

Ko je leta 1900 na Zaloški cesti v Ljubljani nastal Kranjski ustanovni zavod za gluhoneme, si nihče ni mogel predstavljati, da bo več kot stoletje pozneje to eden najpomembnejših centrov za podporo, izobraževanje in vključevanje oseb z okvaro sluha v Sloveniji. Zavod se je od takrat močno razvil, spremenil in zrasel, in to ne le v smislu zidov, temveč predvsem po strokovnosti in človeškem pristopu. »Danes

v družbo tako, da so spoštovane njihove posebnosti in prednosti.«

V zavodu delujejo vrtec, osnovna in srednja šola, zdravstvena enota ter dom za učence in dijake, kar omogoča celostno obravnavo od zgodnje pomoči do konca srednješolskega izobraževanja. Tu mladi pridobijo znanje in poklice z različnih področij – od grafike in računalništva do vrtnarstva, gastronomije in tehniških poklicev –, ki jih vodijo v samostojnost in odkrivanje novih poti. Pomembno vlogo ima tudi mobilna specialnopedagoška služba, ki pomaga otrokom in šolam po vsej osrednji Sloveniji. Pedagoško delo ter skrb za celostno napredovanje otrok in mladostnikov zaokrožuje zdravstvena enota z logopedi, terapevti, psihologi

ni samoumevno, ampak nekaj, kar vsak dan znova gradi skupnost.

Znotraj te skupnosti nastajajo tudi številne zgodbe, ki se dotaknejo srca. Bernarda Kokalj na prvo mesto postavlja maturantske plese. »Vedno čutim ponos ob četvorki tolike raznolikosti naših mladostnikov, ob njihovi rasti in napredku, ob tem, kaj vse so dosegli, in da sem tudi sama del tega,« razlaga. »Dotaknili so se me tudi uspehi učencev in dijakov na področju športa, znanja, ustvarjanja, kjer so enakovredni vrstnikom, pogosto pa tudi med najboljšimi v Sloveniji in širše,« dodaja.

Ob letošnji 125-letnici so pripravili vrsto dogodkov, razstav in ustvarjalnih projektov, ki povezujejo generacije otrok, učiteljev in prijateljev zavoda. Osrednjo prireditev so

Zavod, ki povezuje svet tišine in svet zvoka

je ZGNL sodobna ustanova, ki združuje vzgojo in izobraževanje, rehabilitacijo, svetovanje in strokovno podporo za gluhe, naglušne, za osebe s polžjim vsadkom ter tudi za osebe z govorno jezikovno motnjo in avtističnimi motnjami,« pojasnjuje direktorica Bernarda Kokalj.

Skozi desetletja je torej ustanova prerasla prvotno izobraževalno vlogo. »Zavod danes predstavlja skupnost, ki gradi mostove med svetovi, povezuje strokovnjake, družine in širšo družbo v duhu razumevanja, vključevanja in spoštovanja različnosti,« pravi direktorica. »Trudimo se, da otrokom zagotavljamo varen, spodbuden prostor, kjer lahko razvijajo svojo identiteto, potenciala in se vključujejo

in zdravniki. Program zavoda bogatijo z vključevanjem v različne projekte, ome-niti pa moramo še knjigarno in trgovinico Zebra Gre Na Luno na Starem trgu 24 z unikatnimi izdelki otrok in dijakov ter strokovno literaturo o delu z gluhiimi.

V kolektivu zaposlenih vlada občutek povezanosti in skupne odgovornosti. »Mislim, da smo dober kolektiv, da nas združuje napor in cilj pomagati otrokom in mladim, ki so nam zaupani,« pravi sogovornica. Posebej ji je blizu misel sodelavca, ki je nekoč dejal: »Vsi smo na istem čolnu in dobro je, da ne sedimo vsi na isti strani, ker bi se drugače čoln prevrnil.« Ta prisposodba, pravi, jo pogosto spomni, da ravnotežje med ljudmi

imeli v oktobru, praznovanje pa bodo sklenili z razstavo učencev in dijakov pod naslovom Tudi mi smo tu, ki bo na ljubljanskem magistratu na ogled od 13. novembra dalje.

Ob 125. obletnici ustanovitve zavoda je od 13. do 20. novembra v Zgodovinskem atriju Mestne hiše na Mestnem trgu 1 na ogled razstava z naslovom Tudi mi smo tu. Risbe, slike in stripi učencev in dijakov prinašajo močno sporočilo: želijo biti videni, slišani in predvsem sprejeti taki, kot so. Z umetnostjo odpirajo prostor za dialog in vzpostavljajo stik z zunanjim okoljem.

V zavodu je trenutno zaposlenih **več kot 320 strokovnjakov**: učiteljev, tolmačev, logopedov, psihologov, terapevtov in drugih.

V Sloveniji danes deluje že **več kot 75 certificiranih tolmačev** slovenskega znakovnega jezika.

Zebra Gre Na Luno je knjigarna in trgovinica na Starem trgu 24, kjer učenci in dijaki prodajajo svoje izdelke in širijo razumevanje drugačnosti.

Ljubica Podboršek je tolmačka slovenskega znakovnega jezika, ki že desetletja gradi mostove med svetom tišine in svetom besed. Z njenimi rokami so zrasle generacije otrok in staršev, ki so spremljale legendarni Živ žav in druge oddaje na nacionalni televiziji, s svojim delom pa je tlakovala pot tolmačenju v Sloveniji in mu dala glas, kakršnega poznamo danes.

Tolmačenje znakovnega jezika je za vas veliko več kot poklic. Kaj vam pomeni?

Tolmačenje je moje poslanstvo in življenje. Z njim sem povezana od rojstva, saj sta bila oba moja starša gluha. Že kot otrok sem tolmačila staršem in njihovim prijateljem in se čutila kot vez med gluhim in sliščim svetom – kot njihova pomožna ušesa.

Kako se je delo tolmača spremenilo od vaših začetkov do danes?

Dolga leta sem bila edina tolmačka na številnih dogodkih Zveze društev gluhih in naglušnih. Tako sem imela priložnost spoznavati širino in bogastvo znakovnega jezika, spoznala pa sem tudi, da gluhi potrebujejo več tolmačev, da bi bili enakovredno informirani kot slišči. Zato sem začela nagovarjati odrasle otroke gluhih staršev. Iz teh pobud je kasneje zrasla tudi šola za tolmače.

Katere situacije so za tolmača najzahtevnejše in katere najlepše?

Najzahtevnejše je tolmačenje strokovnih vsebin, kjer za izraze še

ni ustreznih krenenj in mora tolmač zanje najti drug primeren pomen, ali pa hitro brana poročila na televiziji. Najlepše pa mi je bilo vedno tolmačiti zgodbe za otroke, saj sem se vanje vživela in jih s krenjami, mimiko in telesnim gibanjem posredovala gluhim gledalcem, otrokom in odraslim.

Kaj bi želeli, da bi slišča večina razumela o gluhoti in znakovnem jeziku?

Gluhi ljudje niso nič drugačni od drugih – le da ne slišijo. Živijo med nami, se šolajo, zaljubljaajo, delajo, potujejo in ustvarjajo družine. Brez potrebe je bojazen, kako se pogovarjati z njimi. Gluhi med seboj uporabljajo znakovni jezik, s sliščimi pa pogosto govor. Včasih koga preseneti njihov nekoliko drugačni glas, a če pristopiš prijazno in z nasmeškom, zadrega hitro izgine. Tudi njim ni vedno lahko narediti prvi korak v pogovor, zato pomaga, če ga naredimo mi.

Umirjeno in počasi

Ob popoldnevih in večerih v telovadnici OŠ Trnovo na Karunovi ulici 14a vlada tišina, čeprav je prostor poln ljudi. Slišati je le ritmično dihanje ob počasnem premikanju ljudi; občutek imamo, da naključno drsijo po prostoru. Čeprav vse skupaj na prvi pogled deluje kot umirjen improviziran ples, gre za natančno določeno gibanje, ki izhaja iz starodavne veščine tai ji quan. »Medtem ko druge veščine razvijajo predvsem mišično moč, vzdržljivost ali hitrost, tai ji quan krepi zavedanje, koordinacijo, ravnotežje, osredotočenost in pretočnost energije (qi). Zato je tai ji quan umetnost, meditacija in borilna veščina hkrati,« pojasnjuje Marjan Dogša, ki Slovensko društvo TAI JI QUAN vodi že od devetdesetih let prejšnjega stoletja.

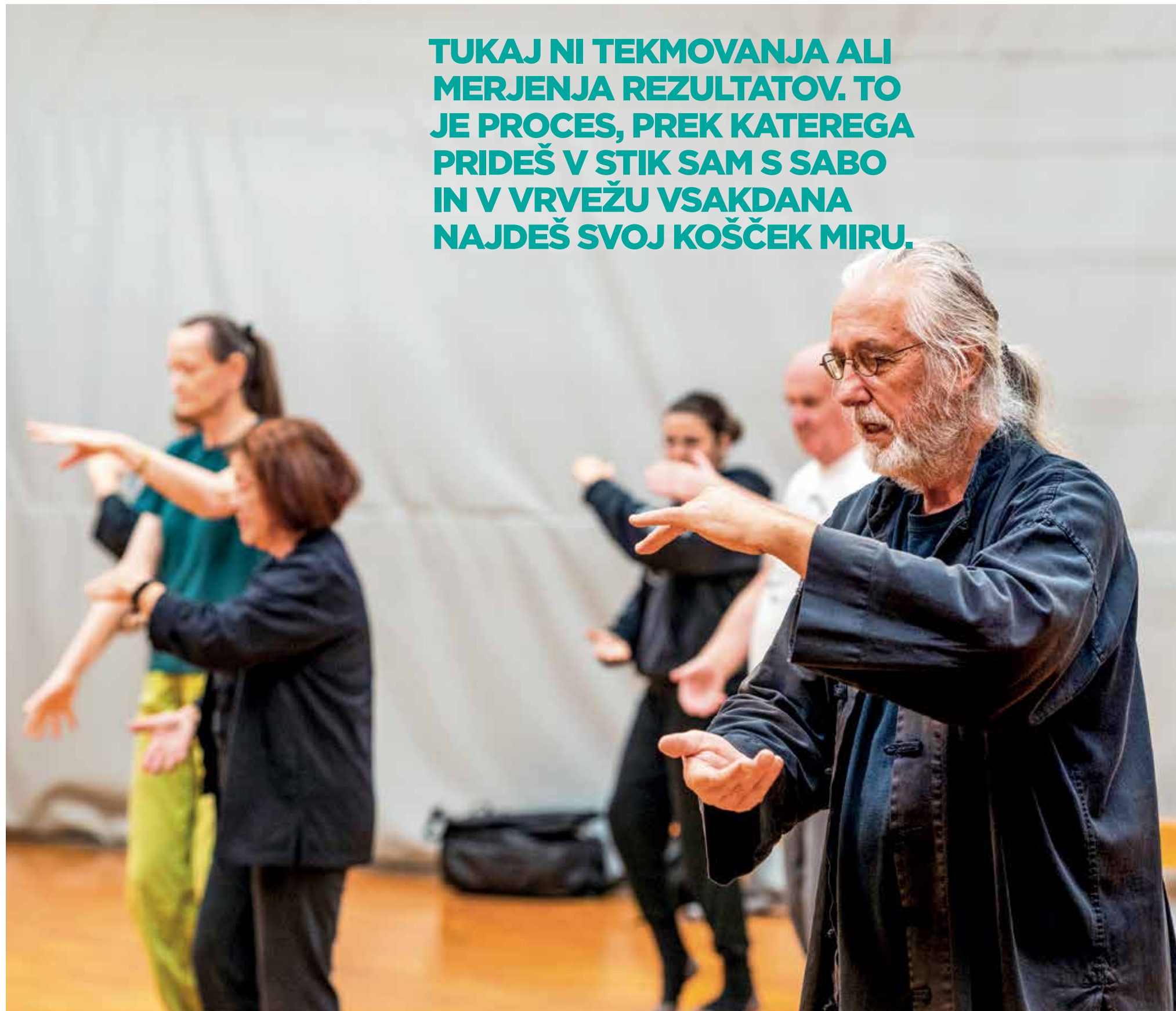
Prve vadbe so potekale v majhnih prostorih in brez pretiranega izpostavljanja javnosti. Skupinico ljudi so gnali predvsem radovednost in spoštovanje do vzhodne filozofije ter želja po osebnem razvoju. Zagnanost je bila očitno močna, društvo se je razvijalo in 30 let kasneje združuje raznolike ljudi, ki v podivjanem tempu življenja iščejo svojo oazo miru in možnost gibanja, ki ne obremenjuje telesa in uma, ampak ju povezuje.

Vsaka ura se začne z umirjanjem in sprostitvijo telesa, nato pa se nadaljuje v vaje, ki povezujejo dih, ravnotežje in zavedanje telesa. To vodi do osrednjega dela, vadbe figur oziroma zaporedja gibov, ki se izvajajo v ritmu diha ter so prežeti z zbrano, ko prehajajo iz enega položaja v drugega. Na koncu pa spet umirjanje z dihalnimi vajami (qi gong) in kratko meditacijo stoje (zhan zhuang), ko se telo in misli znova povežejo v celoto. A vmes se zgodi nekaj čudovitega: v skupini, ki se giba v enakem ritmu, nastane občutek tihe skupnosti. Čeprav vsak posameznik ostane v svojem notranjem svetu, hkrati občuti povezanost z drugimi. Ali kot pravi Marjan: »Z leti se udeleženci začnejo med seboj prepoznavati na povsem drug način, ne skozi besede, ampak skozi gib, dih in navzočnost. Ta tihi stik je ena najlepših dimenzij vadbe.«

Prav zato ni presenetljivo, da tai ji quan mnogim postane način življenja. To poudarja tudi Apolonija Simon, ki se je s to čudovito veščino srečala pred več kot 25 leti in ji ostaja zvesta še danes: »Zame je to način uravnavanja ritma med zunanjim in notranjim življenjem, poleg tega je celotna izkušnja dragocena protiutež sodobnemu tempu življenja, kjer smo izpostavljeni stresu in s tem močno preobremenjujemo telo in duha.«

Čeprav je to v svojem bistvu borilna veščina, ki jo laiki pogosto površno označimo zgolj kot vadbo, ne gre za šport v takem pomenu, kot ga razumemo v zahodnem svetu. Tukaj ni tekmovanja ali merjenja rezultatov, to je proces, prek katerega prideš v stik sam s sabo in v vrvežu vsakdana najdeš svoj košček miru. Ker ne zahteva fizične moči ali tekmovalnosti, je primeren za vsakogar, ki mu je bližje umirjeno gibanje kot napor. Najlepše je, da ni nikoli prepozno za začetek, saj tukaj niso pomembna leta, temveč odprtost duha; pomembno je le, da si pripravljen prisluhniti sebi. Hkrati nas tai ji quan uči, da ni pomembno, kako hitro se premikamo, temveč kako zavestno to počnemo. V svetu, ki se nikoli ne ustavi, je to redka priložnost, da se ustavimo mi.

TUKAJ NI TEKMOVANJA ALI MERJENJA REZULTATOV. TO JE PROCES, PREK KATEREGA PRIDEŠ V STIK SAM S SABO IN V VRVEŽU VSAKDANA NAJDEŠ SVOJ KOŠČEK MIRU.

Sestrsk povezanost med dvema mestoma

Sestri Jelena in Svetlana Proković že od leta 1992 ustvarjata modna oblačila, ki so pod znamko JSP znana v vsej regiji. Pred kratkim sta z novo kolekcijo odprli letošnji LJFW – Ljubljanski teden mode. Jelena že nekaj desetletij živi v Ljubljani, Svetlana pa je v našem mestu skoraj doma, čeprav živi v Beogradu.

Kaj vaju je pripeljalo v Ljubljano?

Jelena: V Ljubljano me je pripeljala ljubezen – najprej osebna, nato še ustvarjalna. Ob koncu 90. let je bila politična situacija v Srbiji zelo težka, zato sem si želela svobodnejšega prostora za življenje in delo. Ljubljana me je sprejela z odprtostjo in mi dala priložnost za nov začetek.

Svetlana: Jaz sem ostala v Beogradu, kjer imava glavni studio in showroom JSP. To je mesto, ki nikoli ne spi – polno kontrastov, spontanosti in energije. Tam se moda dogaja na ulici, v trenutku, in to me navdihuje. Ljubljana je postala moj drugi dom, kraj, kamor rada pridem, ko se želim umiriti, premisliti in stvari pogledati z distance.

Kako sta si organizirali življenji na relaciji Ljubljana–Beograd?

Jelena: Svetlana vodi beograjski studio – tam je baza, kjer nastaja večina produkcije za kolekcije. Jaz sem v Ljubljani, kjer delujem kot kostumografka in vodim ljubljanski studio v Centru Rog na Trubarjevi cesti 72. Tu raziskujem nove smeri, razvijam prototipe in povezujem JSP z umetniškim okoljem. Najina komunikacija poteka vsak dan – prek idej, skic, materialov – zato razdalja ni ovira. Pa tudi sestrskalepatija zelo pomaga! (smeh)

Svetlana: To dvojno delovanje je pravzaprav bogastvo. Beograd nama daje izziv in

energijo, Ljubljana pa fokus in umirjenost. Beograd naju polni z impulzi, Ljubljana pa jih prevede v strukturo. To ravnotežje med obema svetovoma je postalo jedro JSP.

Kakšne so še prednosti dvomilijonskega Beograda in kaj vama je ljubše v Ljubljani?

Svetlana: Beograd ima eksplozivno energijo, ki te sili, da reagiraš, da si živ. Na ulicah se moda prepleta z življenjem, z resničnostjo. Ljudje so neposredni, impulzivni, kreativni – to hrani ustvarjalca.

Jelena: Ljubljana pa ima svoj čar v umirjenosti. Tu se stvari razvijajo premišljeno, z več prostora za refleksijo in estetično tišino. Po vseh letih sem se naučila, da mi ta mir omogoča globlje ustvarjanje. Beograd me požene, Ljubljana prizemlji.

»LJUBLJANČANI IMAJO OBČUTEK ZA SKLADNOST, UDOBJE IN TRAJNOST.« JELENA PROKOVIĆ

Pred kratkim sta se predstavili na Ljubljanskem tednu mode. Kakšni so vajini vtisi?

Jelena: Imeli sva privilegij, da sva odprli LJFW z novo kolekcijo in linijo oblačil WO/MAN. To je bil močan trenutek, še posebej, ker sva bili predlanski zmagovalki LJFW. Vrnitev na oder je bila ganljiva. Ljubljanski teden mode ima intimno

energijo – občinstvo posluša, čuti in razume zgodbo za oblačili. Zame je to pomenilo, da JSP res diha v mestu, kjer živim in ustvarjam.

Svetlana: Odpreti teden mode je bilo tudi priznanje za najin razvoj in kontinuiteto. Kolekcija WO/MAN je zgrajena na ideji prepletanja ženskega in moškega principa – na energiji nasprotij, ki sobivata. To odraža najino sodelovanje in dvojno življenje med mestoma. Ljubljanski teden mode nama je blizu, ker podpira avtorske kolekcije uveljavljenih in mladih modnih oblikovalcev, gradi novo ljubljansko modno sceno in Ljubljano postavlja na svetovni modni zemljevid.

Kako pa se razlikuje ljubljanska ulična moda od beograjske?

Svetlana: Beograd je bolj ekstremen – tam je moda način komunikacije. Ljudje se oblačijo pogumno, z željo, da bi izstopali, povedali svojo zgodbo. Na ulici vidiš mešanico vsega: nostalgije, ironije, luksuza, improvizacije. To je mesto, ki ne skriva svojih plasti.

Jelena: Ljubljana pa je zadržana in subtilna. Ljudje imajo močan občutek za skladnost, udobje in trajnost. Tu moda ni izjava, ampak način bivanja. Z JSP poskuša povezati ti dve energiji: surovost Beograda in umirjeno estetiko Ljubljanec. To prepletanje naju definira.

Finžgarjeva vila na Koleziji

Pisatelj in duhovnik Fran Saleški Finžgar, ki se je z romanom Pod svobodnim soncem zapisal v panteon slovenske kulture, je z nečakom, ki je bil prav tako duhovnik, sezidal hišo. Oba sta imela hišni pomočnici, ki pa sta se kar naprej prepirali, zato je Finžgar pisal arhitektu Antonu Suhadolcu, kaj naj naredi. Prijatelj mu je predlagal, naj svoj del hiše proda in si zgradi novo. »Prav,« je odgovoril Finžgar, takrat trnovski župnik, »jo bom pa naročil pri vas.« Ogledal si je parcelo na Koleziji in spet pisal prijatelju Jožetu Plečniku, ki je živel tam blizu: »Toda tolmun in žabe? In nič ceste?« Plečnik mu je odgovoril: »Hitro jo kupite! (...) Gradaščico bomo regulirali. (...) Cesto bomo tudi naredili.« In tako je bilo.

Zdaj Finžgarjeva vila stoji v enem najlepših delov mesta – na Koleziji med starimi vilami, ki jih obdajajo čudovita jesensko pisana drevesa. Hišo, ki je bila zgrajena leta 1934, je Finžgar leta 1956 zapustil Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, katere ustanovni član je bil. Želel si je, da bi v njej uživali akademiki, zlasti iz Razreda za umetnost. Hkrati pa je poskrbel, da so tudi stanovalci, s katerimi si je delil bivališče, lahko v hiši ostali do svoje smrti. Ko je vila ostala prazna, so se začela obnovitvena dela. SAZU je zanje angažirala Suhadolčev vnukinjo, prav tako arhitektko Mimo Suhadolc.

V treh nadstropjih, ki jih povezuje svetlo stopnišče, so urejeni trije apartmaji za gostujoče znanstvenike, poimenovani po Finžgarjevih junakih Iztok, Irena in Makalonce. V pritličju je razstavljena čudovita zbirka pisanic in predmetov iz vzhodne Azije, ki jih je na svojih popotovanjih zbiral arhitekt Ivan Jager. Klub Pod svobodnim soncem v prvem nadstropju je namenjen manjšim kulturnim dogodkom in srečanjem. V njem je ohranjena kuhinja z jedilnim kotom in starim štedilnikom na drva, ki pa je zdaj le še dekorativni element. Poleg je Finžgarjeva spominska soba, opremljena z njegovimi fotografijami, ki jih je izbral etnolog prof. dr. Janez Bogataj, nekdanji prebivalec te hiše. Z okna se vidi na vrt, kjer je rad posedal pisatelj, ki je bil tudi velik zagovornik povezovanja vseh Slovencev in odpora proti okupatorju.

Dobro se ga spomni moj stric Rok Freyer, saj ga je mama, ki je imela lectarno na Kongresnem trgu, tu pa tam prepustila v varstvo svojima prijateljema Plečniku in Finžgarju. »V predprostoru je imel oltar, kjer je maševal, ko je bil že zelo star. Zaradi nemške bombe, ki je med drugo svetovno vojno padla na njegovo hišo, je bil naglušen. Z mano sta igrala tarok in se medtem na dolgo in široko pogovarjala o najrazličnejših rečeh.«

Filatelisti ne potrebujejo škarij

Dandanes nas v nabiralnikih le še redko razveselijo pisma in razglednice iz daljnih krajev s pisanimi znamkami. Zato je tudi filatelistov vedno manj, so pa zato toliko bolj dejavni.

Največja napaka, kar jih delajo zbiratelji poštne znamke, je, da jih izrezujejo s pisemskih ovojnic, razglednic in dopisnic. »Osnovni pribor vsakega filatelista sta pinceta in povečevalno steklo, škarije ne pridejo v poštev,« pravi dr. Veselko Guštin, tajnik Filatelističnega društva Ljubljana, ki ne more skriti svojega primorskega porekla. Prvi zvezek z znamkami mu je pred 70 leti v Kopru podaril oče. Takrat se je začela njegova zbirateljska zgodba.

Pogovarjala sva se v prostorih Filatelistične zveze Slovenija v stavbi Pošte Slovenije na Čopovi ulici 11. Ljubljansko društvo, ki je bilo ustanovljeno leta 1934, ima 55 članov, zbiratelj je seveda veliko več. So člani Filatelistične zveze Slovenije. Vsako nedeljo med 9.00 in 11.30 se srečajo v prvem nadstropju hiše na Bravničarjevi ulici 13. Prirejajo tudi mednarodna filatelistična srečanja. Zadnje letošnje se bo odvijalo 13. decembra med 8.00 in 12.30 v Dijaškem domu Tabor na Kotnikovi ulici 4.

Na najino srečanje sem prinesla svoj album znamk, ki sem jih zbirala še v otroštvu. Moj oče je veliko potoval in nam z vsake poti poslal razglednico s slikovitimi znamkami. Ohranila sem samo znamke, brez pisemskih ovojnic in razglednic. »A prav v tem je

posebna vrednost, da se ve, od kod je pošiljka prišla in kam je prispela,« razlaga dr. Guštin. To jim dodaja poštnozgodovinsko vrednost in zgodbo. V moji zbirki je potem našel le tri malo vrednejše znamke, vse preostale, mi je rekel, bi lahko na boljšem trgu prodala morda za deset evrov, pa jih je več kot sto.

Glede na to, kaj vse filatelisti zbirajo – znamke, žige, pisemske ovojnice, navadne dopisnice, koleke in razglednice – ima filatelija veliko podzvrsti. Našteli jih bomo samo nekaj: tradicionalna filatelija (zgodba o znamki, njenem nastanku in uporabi), poštna zgodovina (zgodba o pisemski ovojnici, žigu, poštnih poteh in tarifah), tematska filatelija (različni filatelistični materiali na temo živali, rastlin, športa, pomembnih ljudi, glasbe ...), aero- in astro-filatelija (letalska ali raketna pošta), odprti razred (k zgodbi lahko dodamo manj kot 50 odstotkov nefilatelističnega materiala: izrezke iz časopisov, dokumente, fotografije ali pa gosje pero ...), mladinska filatelija, razglednice in še in še.

Najstarejše slovenske poštne znamke so verigarji. Podobo je zasnoval akademski slikar Ivan Vavpotič še v Državi SHS (Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov), v obtok so prišle kasneje, ko se je Država SHS že združila s Srbijo in Črno goro v Kraljevino SHS. Nedavno je nekdo na dražbi za 3000 evrov kupil paketno sprejemnico z dvema znamkama verigarjev po 15 kron. A v primerjavi z najvrednejšimi znamkami na svetu je to drobiž. Na primer za osmerokotno British Guiana One Cent Black on Magenta iz leta 1856 so nazadnje odšteli vrtočlavih devet milijonov evrov.

Vendar čar zbiranja znamk ni v njihovi vrednosti, bolj gre za veselje, druženje, spoznavanje novih ljudi, pravi dr. Guštin, ki prireja tudi delavnice za otroke. Otroci, ki jih uči filatelističnih prijemov, so stari od tri do 15 let. Nekdanji profesor na Fakulteti za računalništvo in informatiko je tudi mednarodni sodnik za poštno zgodovino. Udeležuje se svetovnih razstav, drugo leto februarja bo kot komisar odpotoval na eno od njih v Dubaj. Njegova bogata zbirka na lestvici od nič do sto dosega ocene med 80 in 90.

ZBOR ZA VSE, KI RADI POJETE

Diplomirana zborovska dirigentka Tina Hostnik vodi Zbor za vse, ki združuje dva mešana zbora in enega, v katerem pojejo samo ženske. Moški so tudi sicer v manjšini. Kmalu pa načrtujejo ustanovitev še enega zbora.

Začetek Zbora za vse sega v september 2020, ko je prepevala samo ena zasedba, marca 2022 pa je bilo prijavljenih že toliko pevk in pevcev, da sta nastala še dva zbora. Obiskali smo jih v sredo, počasi se jih je nakupljalo kakšnih 25, zelo različnih starosti. Močnejši možakar ni mogel skriti dobre volje in je prepeval že med vstopanjem v prostore za vaje. Med poziranjem naši fotografiji se je izkazalo, da je zelo duhovit, saj je z vsako pripombo izzval salve

smeha. Pristop do petja je sicer zelo resen. Najprej ogrevanje telesa, sledijo dihalne vaje, nato še ogrevanje glasu, po slabe pol ure pa šele začetno s petjem. Pojejo vse od enoglasnih ljudskih pesmi, in to ne le slovenskih, temveč tudi režijanske, skandinavske in južnoafriške, pa tudi umetnih štiriglasnih skladb se lotijo.

»Vzamemo vsakogar, ki ima veselje do petja. Glavno poslanstvo je sprostitve ob petju in druženje. Posluh se da razvijati z vajo. Večina ljudi ima predispozicijo za razvoj posluha, le odstotek in pol je takih, ki so rojeni brez sposobnosti za zaznavanje ustrezne intonacije,« pravi Tina Hostnik, ki pevce spremlja na klavirju ali pa jim dirigira.

»Veliko je takih, ki so nazadnje peli v zboru osnovne šole. Kasneje se v tem niso našli, ali jim ni ustrezalo pevsko okolje ali jih je motilo kaj drugega. Nekateri so se ustrašili avdicij ali pa so imeli tremo,« dodaja zborovodkinja. Vsi trije zbori imajo enkrat na leto koncert v dvorani Dijškega doma Tabor

na Kotnikovi ulici 4. V času božiča bodo zapeli sproščen program s klavirsko ali kitarsko spremljavo. Peli so tudi že na ulicah Ljubljane, nazadnje konec avgusta na Čopovi ulici, v Miklošičevem parku, na Prešernovem trgu in Čevljarjem mostu.

Med pevskimi navdušenci je tudi Tanja Bečan, ki se je Zboru za vse pridružila pred letom dni. »Nazadnje sem pela v zboru v osnovni šoli. Petje me sprosti in napolni, rada imam dinamično zbor, pomembno je sozvočje, prilagajati se moramo drug drugemu. Lahko tudi predlagamo, katere pesmi bi peli,« pravi in dodaja, da je zborovodkinja super.

Vesna Škreblin pri Tini Hostnik poje že tri leta. »Dolgo časa sem si želela peti v zboru. Na Facebooku sem zasledila napoved za zaključni koncert Zbora za vse v dvorani Dijškega doma Tabor. Šla sem poslušat, repertoar pesmi, ki so jih zapeli, me je navdušil. Takoj sem se prijavila in ostala. Najraje

pojem norveško pesem Eatnemen Vuelie oziroma Song of the Earth. Glasbo in besedilo je napisal Frode Fjellheim,« nam veselo pove. Poje v prvi skupini ob ponedeljkih. V zboru so same ženske, nadele so si ime Allegre.

Za konec zapišimo še, da zborovodkinja Tina Hostnik ni Ljubljanka, v naše glavno mesto se pripelje iz okolice Žalca. Je mati enoletnega dečka, ki tudi že zelo rad poje.

Zbor za vse ima prostore na Trgu komandanta Staneta 4 v Šiški. Vsak zbor vadi posebej, termini vaj so ob ponedeljkih od 17. ure do 18. 45 in od 19. ure do 20.45 ter ob sredah od 16.30 do 18.15. Če bi tudi vi radi prepevali, jim pišite na e-naslov tina@zborzavse.si. Članarina znaša 35 evrov na mesec, za študente 15 evrov.

Naredite prostor za nove knjige

Na Gospodarskem razstavišču na Dunajski cesti 18 se bo 24. novembra odprl 41. Slovenski knjižni sejem, na katerem se bodo srečali bralci, avtorji, založniki, knjižničarji in ljubitelji dobrih zgodb. Na več kot 300 dogodkih in več kot 120 stojnicah boste našli tudi nekaj literarnih vrhuncev tega leta.

Ena od aktualnih tem letošnjega knjižnega sejma bo umetna inteligenca, ki že močno spreminja založniško krajino in vpliva na jezikovne poklice. Posebno pozornost bodo v delu programa, namenjenem stripu, namenili tudi stoti obletnici rojstva Mikija Mustra. Letošnji slogan »Branje je potovanje« napoveduje raziskovalni duh sejma, osrednja literarna osebnost pa bo svetovna popotnica in pisateljica Alma M. Karlin. »Kot mesto v gosteh se zato predstavlja Celje, ki s tem simbolično povezuje domačo ustvarjalnost z mednarodnim obzorjem,« pojasnjuje Jaka Gerčar z Zbornice knjižnih založnikov in knjigotržcev. Kot pravi, Slovenski knjižni sejem ostaja zvest svoji značilni širini in raznolikosti, hkrati pa deluje kot vozlišče knjižnega življenja, kjer se prepletajo založniške usmeritve, bralne navade in širši kulturni tokovi. »Njegov pomen presega prodajo knjig, hkrati pa utrjuje občutek, da je knjiga še vedno relevanten medij razmisleka in razprave,« razmišlja.

Z njim se strinja Mitja Čander, direktor založbe Beletrina, ki pravi: »Gre za izjemen dogodek, saj prinaša stik med knjigo in človekom. Letos se posebej veselimo, da bomo skupaj z bralci počastili življenjsko delo Toneta

Partljiča, ki je z najnovejšim romanom Voranc ustvaril veličasten poklon Prežihovemu Vorancu. Pa tudi številne druge izjemne izdaje bodo dokazale, da je sodobna literatura še kako živa in zna nagovoriti duha našega časa.« Pri Beletrini so prepričani, da Slovenski knjižni sejem potrjuje vlogo literature kot enega najmočnejših orodij za razumevanja sveta. Hkrati ga vidijo kot priložnost, da knjige najdejo pot do

**POSEBNA
POZORNOST BO
NAMENJENA
STOTI OBLETNICI
ROJSTVA
STRIPARJA
MIKIJA MUSTRA.**

novih bralcev, predvsem pa se tako utrjuje živa izmenjava misli, kar je bistvo knjižne kulture.

Tudi za Mladinsko knjigo in Cankarjevo založbo je knjižni sejem eden najpomembnejših dogodkov leta. »Sejem bo v znamenju našega 80. jubileja in slogana Dobre zgodbe so večne. Poseben poudarek bomo namenili tujima gostoma

Marcusu Pfisterju, avtorju legendarne Mavrične ribice, in Nedžadu Avdiću, avtorju ganljive knjige Haaška priča. Ob njiju bodo v ospredju tudi številni slovenski avtorji,« razlaga glavna urednica Alenka Kepic Mohar. »Za nas je sejem priložnost, da predstavimo sveže izdaje, odpremo pogovor o knjigi in branju ter utrjujemo vezi med avtorji in občinstvom. Predvsem pa se veselimo, da bomo lahko širili ljubezen do branja, ki ostaja srce našega poslanstva,« še dodaja.

Na Slovenski knjižni sejem se pripravljajo tudi v Društvu slovenskih pisateljev, ki bo s svojim razgibanim programom sooblikovalo številne dogodke. »Podelili bomo nagrado za najboljši literarni prvenec in nagrado Radojke Vrančič za mlade prevajalce. Sledil bo pomemben mednarodni dogodek, na katerem bomo pozdravili predsednika Kitajskega društva pisateljev, pripravljamo pa tudi številne

druge pogovore in literarne nastope,« aktivnosti na letošnjem sejmu naštevava Miha Maurič. Prepričan je, da društvo z vsebinsko bogatim programom potrjuje svojo vlogo osrednje slovenske literarne ustanove, ki spodbuja ustvarjalnost, povezuje literarne glasove ter krepi kulturni dialog doma in v mednarodnem prostoru.

DOBER TEK, GOURMET LJUBLJANA!

V našem mestu radi dobro jemo, zato imamo v njem tudi odličen kulinarčni festival November Gourmet Ljubljana. Na njem vas bodo do 30. novembra razvajali najboljši domači kuharji, pivovarji, slaščičarji, barmani, someljeji, sirarji in drugi kulinarčni mojstri. Poleg številnih doživetij, degustacij, kuharskih tečajev in delavnic boste na pivovski poti NovemBeer Gourmet Ljubljana, ki bo 15. novembra zaživela na Stritarjevi ulici, lahko pokusili napoje naših kraft pivovarjev. Na isti dan bo na Pogačarjevem trgu ulični dogodek Pot ob žlici, kjer bodo gostinci iz Ljubljane in okolice ponujali tradicionalne ljubljanske jedi, domače mineštre, enolončnice, eksotične juhe in sladice na žlico. Na pogovornih večerih Žličkanje s chefi, ki jih bo vodil kulinarčni pisec Boštjan Napotnik, vam bodo najprepoznavnejši ljubljanski chefi zaupali svoje poti do uspeha, na dobrodelnem kuharskem šovu Chef za jutri pa se bodo študenti BIC Ljubljana pred strogo komisijo preizkusili v svojih interpretacijah Okusov Ljubljane. Podrobnejši program festivala najdete na spletni strani visitljubljana.com, v Turističnem informacijskem centru na Adamič-Lundrovem nabrežju 2 in družbenih kanalih Gourmet Ljubljana.

Lepota v paru

Društvo fotografov SVIT vas vabi v Galerijo Golovec na Pesarski ulici 14, kjer si lahko ogledate razstavo z naslovom Dvojni utrip. Tema je diptih kot izrazno sredstvo za prikaz razmerja med rožo, simbolom narave, lepote in minljivosti, ter človekom oziroma drugimi živimi bitji. Vsak izmed avtorskih parov vas bo spodbudil, da razmislite o življenjskem ciklu narave, nežnih povezavah med organizmi ter prepletanju oblik in občutkov.

Zgodovina med vodami

V 800 izvodih, ki jih je MOL podarila knjižnicam, je izšla zgodovinska monografija Ljubljana, mesto med vodami, od prazgodovine do sodobnosti. Njenega avtorja Vasjo Butino, upokojenega direktorja mestne uprave MOL, so k pisanju spodbudile poplave leta 2010, ki so bile ene najhujših, kar jih je doživela Ljubljana. Med raziskovanjem zgodovine mesta je spoznal, da je to vse od svojega nastanka povezano z Ljubljano in drugimi rekami, ki ga obdajajo. Monografija bralca popelje v preteklost, kjer se sreča s poplavami, prvimi cerkvami, samostani, cestami ter se seznani z razvojem obrti, industrije in kulture. Knjigo z več kot 1600 stranmi in več kot 980 ilustracijami si lahko sposodite v najbližji enoti Mestne knjižnice Ljubljana.

V ŠKUCU PA PACKAJO

Vsako soboto do 13. decembra lahko svoje male umetnice in umetnike ob 10. uri pripeljete v Galerijo Škuc na Starem trgu 21, kjer bodo lahko po mili volji packali na Škucevih packarijah. Ogledali si bodo lutkovne, gledališke in klovnovske predstave, v ateljeju obiskali ilustratorko in grafično oblikovalko Meto Wraber, pa tudi sami risali, rezali, lepili, sestavljali in se ob tem strašno zabavali. Brezplačne vstopnice za svoje otroke rezervirajte na e-naslovu info@skuc.org ali na telefonski številki 01/430 35 30 vsak dan med 9. in 15. uro.

Lajf za Liffe

V dvoranah Cankarjevega doma na Prešernovi cesti 10 se bodo med 12. in 23. novembrom spet ugasnile luči in prižgali filmski projektorji. V hram kulture prihaja že 36. Ljubljanski mednarodni filmski festival Liffe, ki bo na sedem festivalskih prizorišč, med katerimi so tudi Kinodvor, Slovenska kinoteka, Kino Bežigrad, Kino Šiška in dvorana AGRFT, ponovno prinesel izbrane dosežke svetovne kinematografije in nagrajence vidnejših mednarodnih festivalov. V 14 festivalskih sklopih si boste lahko ogledali 93 celovečernih in 39 kratkih filmov uveljavljenih, pa tudi mladih domačih in tujih ustvarjalcev. Med drugimi bo na Liffu na treh že razprodanih projekcijah prikazan tudi nov slovenski celovečerec Belo se pere na devetdeset. Sedmo umetnost boste lahko podrobneje spoznavali na okroglih mizah in delavnicah spremljevalnega programa. Vstopnice za filmske projekcije kupite na spletni strani liffe.si ali na blagajnah festivalskih prizorišč.

Noč flamenka in jazza

S koncertnim performansom Konstelacije se bo 18. decembra v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma na Prešernovi cesti 10 zaključil letošnji cikel dogodkov Noches de Tablao, v katerem se odvijajo predstave in koncerti sodobnega flamenka ter jazzovske in svetovne glasbe, umetnostne delavnice, seminarji ter teoretski dogodki z gostujočimi umetniki. Z mednarodno uveljavljenimi glasbeniki, med katerimi sta tudi jazzovski pianist Marko Črnčec in basist Jošt Lampret, bosta nastopila Raynald Colom, eden najboljših trobentačev evropskega jazz, in Urška Centa, plesalka, glasbenica in avtorica svetovnega slovesa, pa tudi kuratorka cikla, ki združuje izjemne ustvarjalce z vsega sveta. Vstopnice za to edinstveno konstelacijo jazz in flamenka buleria ter sodobne glasbe in groova si zagotovite na spletni strani cd-cc.si.

V ČETRTHNIH SKUPNOSTIH SE DOGAJA. PRIDRUŽITE SE!

BEŽIGRAD, DRAVLJE, JARŠE, POLJE

Temeljni postopki oživljanja in prikaz uporabe defibrilatorja

Na brezplačni delavnici se boste naučili ključnih veščin za reševanje življenja v nujnih situacijah in pravilne uporabe defibrilatorja. Dobili boste osnovne informacije o dejavnih tveganja za srčno-žilne bolezni in nasvete, kako lahko s spremembami življenjskega sloga te bolezni preprečite. Člani Društva študentov medicine bodo opravljali tudi meritve krvnega tlaka, sladkorja in holesterola.

BEŽIGRAD: 11. decembra ob 17. uri
Sedež ČS Bežigrad, Vojkova 1

DRAVLJE: 4. decembra ob 18. uri
Sedež ČS Dravlje, Draveljska 44

JARŠE: 13. novembra ob 17. uri
Sedež ČS Jarše, Kvedrova 32

POLJE: 27. novembra ob 18. uri
Sedež ČS Polje, Zaloška cesta 160

CENTER

Letni koncert KD MePZ Kolinčani - Ljubljana

Vabimo vas na nastop Kulturnega društva MePZ Kolinčani.

14. novembra ob 18.30
Grablovičeva ulica 28, dvorana MOL

ČRNUČE

Otroška predstava Čudežna omara

Čudežna omara skriva vsa darila sveta, a jo lahko odpre le tisti, ki dela dobra dela in uporablja lepe besede. Skratka Rumenka jo želi uporabiti, da bi za rojstni dan presenetila svojega bratca Rdečka. Ker nista bila dovolj pridna, jima na pomoč priskočijo otroci in starši. Omara se odpre in razkrije zabavne naloge, ki Rdečka popeljejo do najlepšega darila.

19. novembra ob 10. uri
Kulturni dom Črnuče, Dunajska 367

JARŠE

Meritve vrednosti v krvi

Krajevna organizacija RK Nove Jarše vabi na meritve krvnega tlaka, sladkorja, holesterola in kisika v krvi.

Vsak drugi ponedeljek v mesecu od 16. do 18. ure
Sedež ČS Jarše, Kvedrova 32

POLJE

Praznični bazar

Na prazničnem bazarju bodo otroci iz vrtcev in osnovnih šol predstavili svoje izdelke, potekale bodo delavnice za otroke, dogajanje pa bodo sklenili s predstavo za otroke.

25. novembra
OŠ Kašelj, športna dvorana

POSAVJE

Božično-novoletni koncert

Vabimo vas na božično-novoletni nastop Kitarkega orkestra Ljudmila Rusa.

12. decembra ob 18. uri
Dvorana ČS Posavje, Savlje 101

ROŽNIK

Glasba 50-ih

V Društvu upokojencev Vič Rožnik so se lotili dolgoročnega predstavljanja priljubljene glasbe skozi čas, ki kaže zanimiv medsebojni vpliv na navade in način življenja. Predstavili bodo popularno glasbo iz let med 1956 in 1959. V petdesetih se je rodilo tudi več sedanjih članov društev upokojencev, zato je prikaz tega obdobja skozi glasbo še toliko bolj zanimiv.

19. novembra od 10. do 12. ure
Sedež ČS Rožnik, Viška cesta 38

RUDNIK

Delavnica izdelave boho ogrlice

Podrobnosti o delavnici društva ustvarjalcev Poligilda najdete na spletni strani **poligilda.si**, kjer zbirajo tudi obvezne prijave.

20. novembra od 18. do 20. ure
Sedež ČS Rudnik, Pot k ribniku 20

SOSTRO

Nastop Pihalne godbe Vevče

Vabimo vas na novoletni koncert Pihalne godbe Vevče.

4. decembra ob 18. uri
Zadružni dom Zadvor, Cesta II. grupe odredov 43

ŠMARNI GORA

Tacenski večeri

V okviru Tacenskih večerov vas najprej vabimo na ogled spevoigre Tipična slovenska ljubezenska zgodba v izvedbi MePZ KUD Tacen, čez 14 dni pa na pogovor, na katerem bomo gostili sokrajana Rosvito Pesek in Mitjo Ferenca. Pogovor bo vodil Jurij Šilc, večer bo obogatil še nastop godalnega kvarteta Pastel.

16. novembra ob 17. uri (pevski večer), 30. novembra ob 17. uri (pogovorni večer)
V prostorih PGD Tacen, Pločanska 8

TRNOVO

100. obletnica rojstva Mikija Mustra

Društvo upokojencev Trnovo v sodelovanju s ČS Trnovo vabi na medgeneracijski kulturni dogodek ob 100. obletnici rojstva Mikija Mustra.

20. novembra ob 16. uri
OŠ Trnovo (2. nadstropje), Karunova ulica 14a

Novice, različne informacije in tudi mesečni napovednik vseh dogodkov v četrtih skupnostih na območju MOL so na voljo na spletni strani **ljubljana.si/si/mestna-obcina/cetrne-skupnosti**.

Vsi navedeni dogodki so brezplačni.

Moč je v povezanosti

Velika okna galerije RAVNIKAR na Vošnjakovi ulici 4 odsevajo mestni vrvež in vabijo mimoidoče, da pokukajo v njeno mirno notranjost. Vsak kotiček izžareva energijo umetniških del, ki prebujajo radovednost, spodbujajo razmislek in v mestu odpirajo prostor za dialog.

Ustanoviteljica galerije in kustosinja Piera Ravnikar nam pojasni: »Galerija je nastala iz osebne potrebe po prostoru, ki bi bil odprt, odziven in usmerjen k razvoju.« Leta 2017 je začutila priložnost za platformo, ki bi umetnikom omogočila dolgoročno sodelovanje in razvoj. Želela je ustvariti prostor, kjer umetnost ne bi bila le razstavljena, ampak bi lahko dihala, rasla in se spreminjala. »RAVNIKAR Projects je tako zrasel iz prepričanja, da umetnost potrebuje kontekst, ki jo hrani, ne le predstavlja,« dodaja.

Danes je RAVNIKAR Projects umetniška iniciativa, namenjena predstavljanju in razvijanju sodobne umetnosti mlajše, srednje in uveljavljene generacije umetnikov. Galerija se je skozi leta izoblikovala

v prepoznavno mednarodno platformo sodobne umetnosti, ki presega klasične formate razstavnega prostora. Danes združuje razstavno in založniško dejavnost, umetniške sejme, rezidenčne programe, mentorstva in izmenjave. Redno sodeluje na pomembnih sejmih, kot so ARCO Madrid, Artissima, NADA Miami in Art Brussels, ter sooblikuje projekte, kot sta Ljubljana Art Weekend in umetniška revija ETC.

Srčika njihovega poslanstva pa je podpora mlajšim umetnikom. Pri izboru Piera Ravnikar vodita radovednost in pogum. »Ne iščem popolnosti, temveč prakse, ki so žive, v procesu, raziskovanju in razvoju,« poudarja. Tako nastajajo unikatna dela in drzne razstave. Z umetniki gradi trajnostne odnose, zasnovane na zaupanju in sodelovanju, ter jih podpira pri premagovanju izzivov. »Umetniki delujejo v času, ki od njih hkrati zahteva hitrost in globino, kar je paradoks,« pravi Piera. Največji izziv današnje umetniške prakse vidi v ohranjanju zvestobe lastni viziji v svetu, ki uspeh pogosto meri predvsem skozi vidnost. Ravno zato v galeriji ustvarjajo okolje, kjer je proces enakovreden rezultatu, eksperimentiranje, napake in dvomi pa so sestavni del poti.

V zadnjih letih se pojavlja nov val mlajše generacije zbirateljev, ki umetnosti ne razume več kot le investicije, temveč kot način soustvarjanja. Z njimi prek obiskov ateljejev, pogovorov in sodelovanj gradijo odnose, ki temeljijo na zaupanju in znanju. Zbiranje umetniških del postaja dejanje participacije, ne zgolj potrošnje. Ta sprememba miselnosti odpira povsem nove možnosti za rast domače umetniške scene.

»Ljubljana ima potencial, da postane pomembno regionalno stičišče sodobne umetnosti, kjer se ustvarjalci, institucije in javnost srečujejo, soustvarjajo ter skupaj razvijajo prihodnost scene,« meni kustosinja in lastnica galerije, ki dodaja, da je moč mesta prav v njegovi majhnosti – v agilnosti, povezanosti in odprtosti. Z iniciativami, kot je Ljubljana Art Weekend, se mesto že umešča na mednarodni umetnostni zemljevid, naslednji korak pa je po njenem mnenju vzpostavlanje dolgoročnih medinstitucionalnih mrež v regiji in širše. RAVNIKAR Projects s svojo odprtostjo in vizijo že dokazuje, kako lahko prostor v središču Ljubljane postane točka neomejenih idej, dialoga in prihodnosti sodobne umetnosti.

VSAK E-ODPADEK IMA SVOJE MESTO.

ODDAJTE GA TJA,
KAMOR SODI.

Skenirajte in odkrijte zbirna mesta za e-odpadke. Če na izbrane lokacije oddate staro hladilno ali zamrzovalno opremo, lahko osvojite nov hladilnik. Akcija poteka do 28. 11. 2025.

Mestna občina
Ljubljana

VODOVOD
KANALIZACIJA
SNAGA

skupina
Javni holding Ljubljana

